

Kommunale forskelle på børns idrætsdeltagelse

En undersøgelse af fire kommuner

Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet,
for Idrættens Analyseinstitut

Af Gert Nielsen og Bjarne Ibsen

Danish Institute for Sports Studies

**IDRÆTTENS
ANALYSEINSTITUT**

Titel

Kommunale forskelle på børns idrætsdeltagelse

Undertitel

En undersøgelse af fire kommuner

Forfatter

Gert Nielsen og Bjarne Ibsen

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut, oktober 2008

ISBN

978-87-92120-06-9

978-87-92120-07-6 (elektronisk version)

Kontakt

Idrættens Analyseinstitut, Kanonbådsvej 12A, 1437 København K
Tlf. 32 66 10 32, www.idan.dk

Pris for trykt udgave

100 kr. inklusive moms

Grafisk opsætning

[di:zain], www.di-zain.dk

Tryk

Buchs

Forsidefoto

Kat Callard

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Kapitel 1. Idrættens betydning og udvikling for børn	5
Udviklingen i børns idrætsdeltagelse	6
Kapitel 2. Undersøgelse i fire kommuner	8
Kapitel 3. Børn og unges idrætsdeltagelse i fire kommuner	11
Opsamling	13
Kapitel 4. Årsager til forskellene i idrætsdeltagelsen	14
Forskelle mellem de fire kommuner	14
Socioøkonomiske og demografiske sammenhænge i idrætsdeltagelsen	16
Den statistiske metode	17
Forklaringer på variationerne	19
Forskelle mellem kønnene på forældrenes betydning for idrætsdeltagelsen	22
Opsamling	24
Kapitel 5. De forskellige organiserede idrætsgrene	25
Deltagelsen i forskellige idrætsgrene.....	25
Idrætsgrenenes deltagerprofil	27
Opsamling	31
Kapitel 6. Stillesiddende fritid – risikogrupper	32
Tre grupper.....	34
Opsamling	35
Kapitel 7. Konklusion og perspektivering	36
Forklaringer på de kommunale forskelle i idrætsdeltagelsen	37
To mulige strategier til øget idrætsdeltagelse	39
Noter	42
Litteratur	44
Bilag 1	46

Indledning

Ildræt er forbundet med noget godt og positivt for børn. Det er der bred enighed om. Derfor tilmelder de fleste forældre deres pøder til babysvømning, leg og motorik, børnegymnastik, sandkassefodbold eller lignende førskoleidræt. Idrætsforeninger ser det som en af deres fornemmeste opgaver at organisere træning for børn. Politisk har det høj prioritet, at endnu flere børn går til idræt, at frafaldet mindskes, og at uligheden i deltagelsen imødegås.

Børneidrætten tillægges mange positive værdier, men er altid først og fremmest blevet retfærdiggjort med henvisning til dens betydning for andre – vigtigere – sider af samfundet: Tidligere kunne det være oplæring i militære færdigheder og karakterdannelse, mens det i dag er kriminalitetsforebyggelse, boglig læring, identitetsdannelse, integration og ikke mindst sundhed. Det er tankevækkende, at dette ikke i samme grad gælder for musikskolen, dramaskolen, billedskolen, børneteateret og andre kulturelle tilbud og institutioner. Såvel idrætsforeningernes sammenslutninger (DGI og DIF) som det offentlige har de seneste år i stigende grad peget på den afledte betydning for især sundheden, som idrætten har. Den globale fedmeepidemi og tendenserne til øget fysiske inaktivitet har også nået Danmark, og selvom Danmark ikke er blandt de mest fedmeplagede nationer, så har fedmebekæmpelsen sat sit præg på politikken, herunder idrætspolitikken. Sundhed og idræt er kommet til at hænge mere sammen på godt og ondt, og det rejser spørgsmål ved, hvordan idræt for børn og unge vil udvikle sig i fremtiden.

Hovedsigtet med rapporten er en analyse af idrætsdeltagelsen i fire kommuner: Rudersdal, Albertslund, København og Fredericia. Rapporten indledes i kapitel 1 med en kort gennemgang af idrættens betydning

for børn og en analyse af udviklingen i deltagelsen. I kapitel 2 gøres der rede for, hvilke data analysen bygger på. Kapitlet indeholder endvidere en analyse af forskellige forhold, der er af betydning for børns idrætsdeltagelse i de fire kommuner.

I kapitel 3 ser vi på, hvor mange børn der går til idræt, dvs. deltager i en eller anden form for idræt i organiseret regi. Selvom det fortrinsvis sker i foreninger, omfatter analysen også organiseret idræt i kommunale fritidsinstitutioner og kommercielle tilbud (fx rideskoler, danseinstitutter og motionscentre). Analysens fokus i dette kapitel er at belyse forskelle mellem de fire kommuner, som undersøgelsen omfatter.

Kapitel 4 tager sigte på at vise og forklare forskellene i idrætsdeltagelsen mellem forskellige grupper. Hænger idrætsdeltagelsen mest sammen med forskelle i befolknings sammensætningen, dvs. forældrenes baggrund og interesse for idræt, eller hænger det mere sammen med mulighederne for, at børnene kan gå til idræt i den kommune, hvor de bor?

I kapitel 5 deler vi idrætsdeltagelsen op på forskellige idrætsgrene for at belyse og forklare deltagerprofilen for hver af aktiviteterne. Til forskel fra tidligere undersøgelser af børns idrætsdeltagelse, hvor antallet af besvarelser fra børn var relativt begrænset, har samlingen af børnenes besvarelser fra de fire kommuner givet et så stort antal besvarelser, at det er muligt at foretage analyser af deltagerprofilen på idrætsgrenene.

I kapitel 6 rettes opmærksomheden mod de idrætsligt inaktive, dvs. den gruppe af børn, som ikke deltager i fysiske aktiviteter i løbet af en uge. Hvem er det typisk, og hvad adskiller gruppen fra de meget fysiske aktive børn?

Til slut indeholder kapitel 7 en sammenfatning og perspektivering af analysens resultater.

Foto: Polfoto/Jens Dige

Kapitel 1. Idrættens betydning og udvikling for børn

Fedmeforebyggelse er ikke den eneste sundhedsmæssige fordel ved fysisk aktivitet. Der er flere væsentlige sundhedsmæssige grunde til, at det er vigtigt, at børn bevæger sig. Både af hensyn til tidligt at plante gode motionsvaner, der kan holde ind i voksenlivet (1)*, men også for allerede i barndommen at forebygge tidlig udvikling af fedme, hjertekarsygdomme, kræft, diabetes, knogleskørhed med mere. De seneste år er der kommet meget mere opmærksomhed på, at forebyggelsen af sygdomme senere i livet med fordel kan starte allerede i barndommen (2;3). I USA ses en decideret epidemi af 'gammelmandssukkersyge', type II diabetes, hos helt unge børn. Den har vi endnu ikke set i Danmark, men vi går ikke ram forbi, og i dag ser man blandt børn diagnoser som forhøjet blodtryk, diabetes, svær overvægt, hjertekarsygdomme og knogleskørhed, som tidligere primært forekom hos midaldrende mænd og kvinder. Sygdomme, der alle hænger snævert sammen med forkert kost, for lidt motion og for meget stillesiddende tid.

Selvom disse diagnoser blandt børn og unge er sjældne i Danmark, så er forstadier for udvikling af sygdommene hyppigere blandt børn

i dag end tidligere. Det gælder overvægt, forhøjet kolesterol i blodet, insulinresistens og forhøjet blodtryk, som alle er indikatorer for forhøjet sygdomsrisiko. Det har vist sig, at god fysisk form og normal vægt hver for sig og i sammenhæng har betydning for bl.a. blodtrykket. Det har ligeledes vist sig, at flere risikofaktorer for hjertekarsygdomme og diabetes ofte forekommer samtidig hos særligt udsatte børn. Senest er der derfor blevet stillet spørgsmålstegn ved, om én times moderat fysisk aktivitet blandt børn er tilstrækkeligt til at forebygge de her nævnte sygdomme (1;2;4-6).

Af disse grunde anbefaler Sundhedsstyrelsen, at børn er fysisk aktive 1-1½ time helst hver dag og mindst to gange om ugen med højere intensitet. Børns aktivitetsmønster i leg er ofte korte, men intensive aktivitetsperioder, hvor man løber meget stærkt i nogle få sekunder og så ikke bevæger sig mere, indtil man har fået pusten igen. Det kan derfor være svært at vurdere, om børn opfylder anbefalingerne. Sundhedsstyrelsens seneste undersøgelse tyder dog på, at mere end halvdelen af især de store skolebørn ikke får rørt sig nok i hverdagen. Samtidig er udviklingen gennem de seneste år gået i den

* Tal i parentes henviser til litteraturlisten bagest i rapporten.

Selvom omkring halvdelen af alle børn bevæger sig for lidt i forhold til de officielle anbefalinger, så er idrætten den helt dominerende fritids- og kulturaktivitet uden for hjemmets rammer blandt børn i skolealderen.

forkerte retning, idet flere undersøgelser peger på, at flere og flere børn ikke bevæger sig nok i hverdagen (7).

Børneidrætten har imidlertid også en selvstændig kulturel værdi, som ofte glemmes. Børn dyrker først og fremmest idræt, fordi det er sjovt, fordi de lærer noget - bliver dygtigere - og for at være sammen med deres kammerater. I en undersøgelse af børns idrætsliv svarede 70 pct. af børnene, at det 'at være god til sport' var 'meget vigtigt' for dem, og det tillagde børnene vel at mærke meget større betydning end 'at vinde og konkurrere'. Endnu større betydning var det imidlertid 'at have det skægt' og 'at være sammen med venner'. Når børnene tillægger det så stor betydning at være god til idræt, så kan det hænge sammen med den status, det kan give mange børn, men det kan også skyldes den oplevelse, beruselse, det er at blive bedre til noget og at mestre - at spille med over- og underskru i bordtennis, at slå vejrmøller eller stå på hænder i gymnastik, at kunne sjippe og hoppe i bue, at kunne dykke i svømmehallen og kunne aflæse spillet på fodboldbanen og lægge en aflevering præcist (8). Derfor 'dyrker' vi idræt, og det at dyrke noget er udtryk for kultur. Såvel børn - især - som voksne udtrykker og dygtiggør sig i bevægelser, der ud fra en snæver nyttebetragtning er irrationelle. Idræt er derfor på linje med leg en uadskillelig del af det at være barn - og menneske. Alene af den grund, uafhængigt af idrættens afledte nyttige effekter, må vi interessere os for, hvor mange børn der går til idræt, og hvad der kan være årsag til, at nogle ikke gør det.

Det er selvfølgelig godt, at idrætten også kan bidrage til et sundere liv. Hovedproblemet er, at selve argumentationen er en indirekte nedvurdering af idrætten. Musik og andre børnekulturelle udtryksformer henviser ikke - eller sjældent - til den slags eksterne effekter, når offentlig støtte skal legitimeres. Musikken har fx en værdi i sig selv, som det er vigtigt at lære, forstå og opnå glæde ved. Idrætten - hvad enten den foregår i skolen eller fritiden - skal ikke primært finde sin legitimitet i, at det er godt for noget

andet at dyrke idræt. Idræt er vigtigt, fordi vi er indrettet til at bevæge os. Vores bevægelsesmæssige potentiale er lige så fundamentalt som fx det musikalske eller matematisk-logiske. Og samfundet bør give børnene mulighed for at udvikle alle menneskets potentialer og udtryksformer. Alle samfund har en form for kropskultur - dans, kropsligt prægede lege og spil, idræt - som alle børn bør stifte bekendtskab med som en central side af kulturen¹.

Udviklingen i børns idrætsdeltagelse

Selvom omkring halvdelen af alle børn bevæger sig for lidt i forhold til de officielle anbefalinger, så er idrætten den helt dominerende fritids- og kulturaktivitet uden for hjemmets rammer blandt børn i skolealderen. Både når vi opgør det efter den andel af børnene, som går til idræt, og i den tid, de bruger derpå. Den seneste undersøgelse af børns og unges idrætsdeltagelse (10) viser, at 84 pct. af alle børn fra 7 til 15 år dyrker regelmæssig sport eller motion. Til sammenligning viste kulturvaneundersøgelsen fra 2004, at inden for det seneste år havde 85 pct. været i biografen, 29 pct. til en koncert, og 23 pct. spillede på et instrument, som de typisk fik undervisning i (11).

Samtidig har undersøgelserne vist, at siden midten af 1970'erne, hvor de første sammenlignelige undersøgelser af børns idrætsdeltagelse blev gennemført, er andelen af børnene, der er idrætsaktive, steget støt. I 1977 svarede 59 pct. af de 9-12-årige, at de regelmæssigt dyrkede sport. I 2004 var denne andel vokset til 90 pct.² Umiddelbart synes der altså ikke at være grund til bekymring for børneidrætten. Her skal dog peges på nogle forhold, som nuancerer dette positive billede.

For det første viser de seneste undersøgelser, at idrætsdeltagelsen falder hos de ældste skolebørn mellem 13 og 15 år, mens den er uændret høj hos de yngste skolebørn mellem 7 og 9 år. Fra 1998 til 2007 var andelen af de yngste skolebørn, der regelmæssigt dyrker sport eller motion, henholdsvis 86 og 87 pct.,

mens andelen var faldet fra 88 til 78 pct. blandt de ældste børn (13 til 15 år) (10).

For det andet viser undersøgelser af børns fysiske aktivitet, som vel at mærke er et noget bredere begreb end idræt og sport, at den tid, børn bruger på fysisk aktivitet, er faldet stærkt over få år. I 2003 svarede 62 pct. af de 11 til 15-årige drenge og 58 pct. af pigerne, at de var fysisk aktive i mere end én time om dagen³. I 2006 var denne andel faldet til henholdsvis 49 pct. og 47 pct. (7). Samme undersøgelser viser en svag tendens til, at en faldende andel af børnene føler sig i god form.

For det tredje tyder undersøgelserne på, at der sker en voksende polarisering i børnenes idrætsdeltagelse og fysiske aktivitet. Dels mellem yngre og ældre børn, dels mellem de mest aktive (og dem der er i bedst form) og de mindst aktive (og i dårligst form) (12).

For det fjerde er der en voksende opmærksomhed omkring den uformelle, selvorganiserede eller semi-organiserede idræt og fysiske aktivitet. På den ene side er andelen af børnene, som dyrker idræt, vokset de seneste årtier. På den anden side er det en udbredt opfattelse, at de i samme periode er blevet mindre og mindre fysisk aktive. Dette forklares ofte med, at børn bliver transporteret mere i bil og bruger mere tid foran computer- og fjernsynsskærmen, men nok så vigtigt, at børn leger mindre fysisk, end de gjorde tidli-

gere. Derfor er der bestræbelser på at revitalisere legen (se www.ihv.dk), styrke legen i skolegården, udvikle nye legeformer ved at integrere den digitale leg med den fysiske leg samt mere generelt at skabe bedre rammer for selvorganiseret idræt og leg.

For det femte er man i stigende grad blevet opmærksom på uligheden i idrætsdeltagelsen. Man har i mange år været opmærksom på frafaldet i idrætten. Andelen af børn, der går til idræt, topper i 11-12-års alderen og falder derpå i takt med, at børnene bliver ældre. Samtidig øges polariseringen, fordi de idrætsaktive børn bruger mere tid på det, i takt med at de bliver ældre. Dvs. andelen af idrætsaktive stiger, samtidig med at de, der fortsat er aktive, i gennemsnit bruger mere tid på idræt end tidligere (13). Dernæst er der tegn på, at det især er pigerne, som stopper med at dyrke idræt og være fysisk aktiv, når de kommer op i 8.-10. klassesetrin. Undersøgelser viser også, at der er en socioøkonomisk slagside i børns idrætsdeltagelse. Jo større familiens indkomst er, desto større er sandsynligheden også for, at børnene går til idræt under en eller anden form (14). Endelig viser undersøgelser, at børn af forældre med etnisk minoritetsbaggrund er mindre idrætsaktive end børn af danskfødte forældre, hvilket dog først og fremmest må tilskrives en meget lavere deltagelse blandt pigerne af anden etnisk herkomst(15).

Kapitel 2. Undersøgelse i fire kommuner

Denne undersøgelse er afgrænset til idræt og fysisk aktivitet i fritiden med særlig vægt på den organiserede idræt.

I alle de fire kommuner, som er med i denne undersøgelse, har der været særlige tiltag for at fremme idrætten for børn og unge. Det kan tolkes som en afspejling af en generel stærk tro på idrættens positive værdi for børn og unge forstærket af bestræbelserne på at 'forebygge' fedme og fysisk inaktivitet i børne- og ungdomsårene, idet man erkender, at det er meget vanskeligere, og sundhedsmæssigt for sent, at behandle disse sundhedsrisici, når de først er opstået. Tiltagene er imidlertid også en fortsættelse af en mangeårig optagethed af at få endnu flere børn til at dyrke idræt i en forening og modvirke frafaldet. F.eks. har man i Københavns Kommune siden 1998 bestræbt sig på at fremme idræt for børn og unge. Blandt flere initiativer blev der indført 'prime-time' på kommunens idrætsanlæg, hvilket indebærer, at børn og unge op til 18 år har fortrinnsret til idrætsfaciliteterne i tidsrummet mellem kl. 17 og 20. Der blev også oprettet to udviklingspuljer på i alt 4 mio. kr. (1999-2000) til at understøtte og forankre børn og unge i forskellige foreningsaktiviteter. Dels for at udvikle og sætte flere idrætstilbud til børn og unge under 25 år, dels for at fremme integrationen af flygtninge og indvandrere under 25 år. Der blev endvidere taget flere initiativer til at styrke samarbejdet mellem skole, institution og den foreningsorganiserede idræt (bl.a. projektet 'Mere og Bedre Idræt' og oprettelsen af flere idrætsfritidshjem). I alle fire kommuner blev der skabt en række muligheder for at dyrke idræt under mindre formelle og mere selvorganiserede former. Det gælder bl.a. etableringen af udendørs kunstfrosne skøjtebaner, havnebade, lysløjper, 'åben hal' i lokalmiljøet samt idrætslegepladser.

Børn dyrker idræt i forskellige arenaer. For det første er idræt obligatorisk for alle skolesøgende børn, og frikvartererne er for mange børn også et tidsrum for boldspil, leg og andre former for fysisk aktivitet. For det andet går de fleste børn til idræt i fritiden under organiserede former.

Først og fremmest i en forening, men mange gør det også under kommunale (skolefritidsordninger og fritidsklubber) og kommercielle former (danceskoler, rideklubber og motionscentre). For det tredje deltager de fleste børn jævnligt i en eller anden form for idræt eller fysisk aktivitet, som børnene selv har taget initiativ til uden voksnes styring og organisering – som regel sammen med venner. Det kan fx være fodbold på et nærliggende græsareal, rulleskøjteløb på veje og stier eller klatring på legepladsen. Mellem det formelt organiserede og det selvorganiserede findes en række mellemformer, semi-organiseret idræt, som er organiseret eller tilrettelagt af voksne, men ikke forudsætter medlemskab og som regel heller ikke betaling. Denne undersøgelse er afgrænset til idræt og fysisk aktivitet i fritiden med særlig vægt på den organiserede idræt.

Undersøgelsen belyser børns deltagelse i idræt og idrætslignende aktiviteter lige fra:

- idrætsdiscipliner med klart definerede regler og normer (fx fodbold, dans og ridning), der typisk foregår i organiseret regi;
- lege, hvor det fysiske element er centralt (fx løb på rulleskøjter eller isskøjter og diverse fangelege), som børnene typisk selv tager initiativ til i skolegården, på SFO'en eller i boligkvarteret;
- til aktiviteter, hvor træning for motionens skyld er det væsentlige (fx en løbetur, styrketræning i et motionscenter og svømning i svømmehallen).

Dette udgør en stor del af børns fysiske aktivitet og bevægelse, men langt fra det hele. Børn, der regelmæssigt går til idræt, bruger i gennemsnit godt fire timer om ugen dertil, men en del af den tid er ikke 'fysisk aktivitetstid' (14).

Undersøgelsen omfatter børn på 5. til 9. klassetrin, men da undersøgelsen i Københavns Kommune kun omfattede disse to klassetrin, er det

i de fleste af analyserne alene disse to alderstrin, der sammenlignes. Det er fra 5. klassetrin, at langt de fleste børn uden større besvær kan besvare et spørgeskema uden voksnes hjælp, og samtidig viser flere undersøgelser, at idrætsdeltagelsen topper på dette klassetrin. En sammenligning af idrætsdeltagelsen mellem 5. og 9. klassetrin viser omfanget og karakteren af frafaldet fra idrætten. Det er velkendt, at mange børn stopper med at gå til idræt, når de kommer i teenageårene, men ifølge idrættens organisationer er dette forstærket de seneste år inden for flere store idrætsgrene, som traditionelt har haft et godt tag i børn og unge.

Undersøgelsen er gennemført ved, at børnene i såvel kommunale som private skoler har besvaret et spørgeskema. Skemaet kunne besvares inden for én lektion. Spørgeskemaet blev udformet i et samarbejde mellem Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund og medarbejdere i hver kommune. For at kunne sammenligne resultaterne på tværs af kommunerne er det tilstræbt, at spørgeskemaet indeholder de samme spørgsmål i alle fire kommuner⁴. Det anvendte spørgeskema kan downloades på www.sdu.dk/cisc.

Undersøgelserne blev gennemført på forskellige tidspunkter af året. I Københavns Kommune blev undersøgelsen gennemført sidst i maj, mens det i Rudersdal, Albertslund og Fredericia blev besvaret i ugen før efterårsferien i oktober. Det er tidspunkter, som ligner hinanden, både hvad angår vejret og de idrætsaktiviteter, som børnene kan gå til på dette tidspunkt. Det antages, at en periode med fint vejr giver mange børn lyst til udendørs fysisk aktivitet og således kan påvirke deltagelsen i især selvorganiserede aktiviteter, mens perioder med dårligere vejr antages at gøre det modsatte. Da vejret var fint i alle de perioder, hvor de fire undersøgelser blev gennemført, antages det, at denne forskel på, hvornår børnene har besvaret skemaet, ikke har væsentlig indflydelse på børnenes besvarelser.

I alt er spørgeskemaet blevet besvaret af 6.356 børn og unge på de to klassetrin, hvoraf 3.867 børn gik i 5. klasse og 2.489 unge i 9. klasse. 63 pct. af besvarelserne kommer fra Københavns Kommune (tabel 1). I alle fire kommuner har børnene på 5. klassetrin været flinkere til at besvare skemaet end de unge på 9. klassetrin, men

Tabel 1. Antallet af børn og unge på 5. og 9. klassetrin, der har besvaret spørgeskemaet. Opdelt i kommuner, køn og klassetrin

Kommune			Køn		Total
			Dreng	Pige	
Rudersdal 2005	Klassetrin	5. klasse	288	316	604
		9. klasse	236	195	431
	Total		524	511	1035
Albertslund 2006	Klassetrin	5. klasse	118	120	238
		9. klasse	104	88	192
	Total		222	208	430
København 2007	Klassetrin	5. klasse	1239	1293	2532
		9. klasse	729	745	1474
	Total		1968	2038	4006
Fredericia 2007	Klassetrin	5. klasse	255	238	493
		9. klasse	221	171	392
	Total		476	409	885
Alle fire kommuner			3190	3166	6356

besvarelsesprocenterne varierer mellem kommunerne. Den højeste besvarelsesprocent blev opnået i Fredericia Kommune, hvor 81 pct. i 5. klasse og 69 pct. i 9. klasse besvarede skemaet, mens den laveste besvarelsesprocent blev opnået i Københavns Kommune med henholdsvis 69 pct. og 51 pct. på de to klassetrin. Besvarelsesprocenten

på 9. klassetrin er lidt under det ønskelige for denne undersøgelsestype. Af de børn, der har besvaret spørgeskemaet, er der næsten lige mange drenge og piger.

Det er på ovenstående baggrund, at vi sætter fokus på børns idrætsdeltagelse med sigte på at belyse og forklare forskellene i idrætsdeltagelsen ud fra et lokalt perspektiv.

Kapitel 3. Børn og unges idrætsdeltagelse i fire kommuner

Analysen bygger således på data fra fire separate, men næsten identiske undersøgelser fra fire kommuner: fra Rudersdal Kommune (2005)⁵, Albertslund Kommune (2006), Københavns Kommune (2007) og Fredericia Kommune (2007)⁶. Analysen omfatter altså selve hovedstaden, en kommune i hovedstadsområdet med mange ressourcerige beboere (Rudersdal), en anden kommune i hovedstadsområdet, som er mere gennemsnitlig i socioøkonomisk forstand (Albertslund), og en i mange henseender gennemsnitlig provinskommune (Fredericia). Undersøgelsen kan ikke give et repræsentativt samlet billede af idrætsdeltagelsen blandt børn i Danmark, men den kan vise forskelle og ligheder mellem forskellige typer af kommuner, og den kan indkredse en række faktorer, som har betydning for, om børn går til idræt, og hvad de går til. Det gælder bl.a. forældrenes baggrund og deres idrætsinteresse samt børnenes køn og alder, og så kan analysen vise, om det gør en forskel, om børnene bor i den ene eller den anden kommune, når der er taget højde for befolkningssammensætningen.

I dette kapitel ser vi på, hvor mange børn der 'går til idræt'. Med dette menes typisk i en forening, en rideklub, en danseskole, et motionscenter eller under andre organiserede former. Derimod forbindes udtrykket normalt ikke med selvorganiseret idræt som fodbold med vennerne på et nærtliggende grønt område eller skateboard på gaden. Vi har derfor valgt at definere det således, at man 'går til idræt', hvis man har sat kryds ved én eller flere idrætsgrene, hvad enten det foregår i en forening/klub eller under andre organiserede former (fx rideskole, danseskole, motionscenter, SFO og fritidsklub), herunder også 'anden idræt'⁷.

Ser vi på de fire kommuner⁸ under ét⁹, går langt størstedelen, nemlig 78 pct. af eleverne i 5. klasse og 64 pct. blandt 9. klasses eleverne, til idræt

eller anden form for fysisk aktivitet enten i en idrætsklub eller under anden form for organisering. Da børnene og de unge i de fire kommuner ikke udgør en repræsentativ stikprøve af alle danske unge, viser tallene ikke, hvordan det ser ud på landsplan. De væsentligste usikkerheder i forhold til repræsentativiteten ligger i, at hovedstaden med forstæder er overrepræsenteret, mens Jylland og Fyn er underrepræsenteret, og der er færre i 9. klasse end i 5. klasse, der har besvaret skemaet. Besvarelserne giver imidlertid en god mulighed for at analysere forskelle og ligheder mellem de fire kommuner.

Som det fremgår af tabel 2, viser tallene væsentlige forskelle mellem de fire kommuner samt mellem køn og klassetrin. På 5. klassetrin finder vi en næsten lige høj idrætsdeltagelse i Rudersdal, Fredericia og Albertslund, hvor ni ud af ti børn går til idræt, mens Københavns Kommune halter noget bagefter, idet det kun er syv ud af ti børn på dette klassetrin, der går til idræt. På 9. klassetrin er deltagelsesniveauet også højest i de tre førstnævnte kommuner, men andelen, som går til idræt, er mellem 10 og 15 pct. lavere end på 5. klassetrin. På dette klassetrin er forskellen mellem København og de tre andre kommuner endnu større, hvilket øjensynligt er udtryk for, at frafaldet fra den organiserede idræt er størst i hovedstaden.

I Rudersdal, Albertslund og København er idrætsdeltagelsen på begge klassetrin markant højere blandt pigerne end blandt drengene, men dette gælder ikke i Fredericia, hvor deltagelsesniveauet er tilnærmelsesvist ens mellem de to køn.

Undersøgelsen viser imidlertid også, at der inden for hver af de fire kommuner er store forskelle på idrætsdeltagelsen mellem skolerne. Selv i en relativ lille og homogen by som Fredericia er der således 20 procentpoint forskel mellem den skole, der har flest idrætsaktive, og den med færrest idrætsaktive. I

På 5. klassetrin finder vi en næsten lige høj idrætsdeltagelse i Rudersdal, Fredericia og Albertslund, hvor ni ud af ti børn går til idræt, mens Københavns Kommune halter noget bagefter.

Tabel 2. Andel af drenge og piger i 5. og 9. klasse i Rudersdal, Albertslund, København og Fredericia, der går til idræt, sport eller motion i fritiden (i procent af drenge og piger, N=6356).

Kommune	Dreng		Pige		Total	
	5. klasse	9. klasse	5. klasse	9. klasse	5. klasse	9. klasse
Rudersdal 2005	92,0	79,7	86,7	70,3	89,2	75,4
Albertslund 2006	92,4	80,8	81,7	71,6	87,0	76,6
København 2007	76,4	62,6	67,3	47,2	71,7	54,8
Fredericia 2007	89,0	78,3	87,0	78,9	88,0	78,6

København er der ligeledes store forskelle på idrætsdeltagelsen mellem bydelene. På 5. klassetrin findes den højeste deltagelse således på Vesterbro med 83 pct., mens Bispebjerg bydel med en deltagelse på 63 pct. ligger 20 procentpoint lavere. På 9. klassetrin findes den laveste deltagelse på Nørrebro, i Kgs. Enghave og i Vanløse, mens deltagelsen blandt 9. klasserne er højest på Østerbro.

I tabel 3 ser vi udelukkende på deltagelsen i idrætsforeninger og klubber, hvor idræt i SFO, kommercielle tilbud og andre organiseringer ikke er medtaget. Mønsteret i børn og unges deltagelse i foreningsidræt er i store træk det samme som mønsteret i den samlede deltagelse. Der er dog noget større forskel mellem kommunerne og mellem drenge og piger (tabel 3). På 5. klassetrin finder vi den største andel, der deltager i idræt, i Fredericia, og dernæst kommer Rudersdal og Albertslund. Andelen af børn i 5. klasse, der går til idræt i en forening, er 24 procent-

point lavere i København end i Fredericia. På 9. klassetrin er deltagelsesniveauet betydeligt højere i Fredericia end i både Albertslund og Rudersdal og hele 30 procentpoint højere end i København. En af forklaringerne på disse forskelle er, at andelen blandt 9. klasse pigerne i Fredericia, der går til idræt i en forening, er næsten lige så høj, som andelen af drengene, der gør det samme, mens der er markant færre piger end drenge på dette klassetrin, der går til idræt i en forening i København. Med andre ord: De geografiske forskelle i frafaldet er mere markante blandt pigerne.

Analysen bekræfter således den udbredte erfaring i landets idrætsforeninger, at der sker en markant nedgang i idrætsdeltagelsen fra 5. til 9. klassetrin. Der er imidlertid store forskelle mellem de fire kommuner på dette frafald. Blandt pigerne finder vi det største frafald i Københavns Kommune, men det er næsten lige så stort i Rudersdal (tabel 4).

Analysen bekræfter således den udbredte erfaring i landets idrætsforeninger, at der sker en markant nedgang i idrætsdeltagelsen fra 5. til 9. klassetrin.

Tabel 3. Andel af drenge og piger i 5. og 9. klasse i Rudersdal, Albertslund, København og Fredericia, der går til idræt, sport eller motion i en idrætsforening eller idrætsklub (i procent af drenge og piger, N=6356).

Kommune	Klassetrin	Køn		Total
		Dreng	Pige	
Rudersdal 2005	5. klasse	87,2	72,2	79,3
	9. klasse	69,1	50,8	60,8
Albertslund 2006	5. klasse	78,8	73,3	76,1
	9. klasse	62,5	60,2	61,5
København 2007	5. klasse	68,0	53,0	60,3
	9. klasse	52,8	29,7	41,1
Fredericia 2007	5. klasse	82,7	84,5	83,6
	9. klasse	71,5	69,6	70,7

Tabel 4. Frafaldet i idrætsdeltagelsen fra 5. til 9. klasse blandt piger opdelt på kommuner (procent).

Kommuner	'Går til idræt'		
	5 klasse	9 klasse	Nedgang
Rudersdal	86,7	70,3	16,3
Albertslund	81,7	71,6	10,1
København	67,3	47,2	20,1
Fredericia	87,0	78,9	8,1

Kommuner	'Går til idræt i en forening'		
	5 klasse	9 klasse	Nedgang ¹⁰
Rudersdal	72,2	50,8	21,4
Albertslund	73,3	60,2	13,1
København	53,0	29,7	23,3
Fredericia	84,5	69,6	14,9

Af de børn, som går til idræt, svarer ca. hvert femte barn, at han eller hun går til idræt én gang om ugen, mens hver tredje gør det to gange om ugen. Godt en fjerdedel gør det tre gange om ugen, og en tilsvarende andel går til idræt mere end tre gange om ugen. Selvom der er færre, der går til idræt, når de kommer i 9. klasse, så går de idrætsaktive unge på dette klassetrin typisk til idræt flere gange om ugen, end de idrætsaktive børn i 5. klasse gør. Og drengene er mere aktive end pigerne. Mens mere end halvdelen af drengene går til idræt mere end to gange om ugen, gælder det samme kun for hver tredje pige. Forældrenes baggrund og idrætsinteresse spiller en væsentlig rolle for, om børnene går til idræt eller ej, mens dette ikke spiller en væsentlig rolle for, hvor ofte de idrætsaktive børn og unge går til idræt.

Ca. halvdelen af dem, der går til idræts- og motionsaktiviteter, går

kun til én idrætsgren. Knap en tredjedel går til to forskellige aktiviteter i løbet af en uge, som dog godt kan være den samme idrætsgren under to forskellige organiseringsformer, f.eks. fodbold i klub og fodbold i skolefritidsordningen. Hver femte deltager går til mere end tre forskellige organiserede idræts- eller motionsaktiviteter¹¹.

Opsamling

Analysen viser, at der er store variationer mellem de fire kommuner i den organiserede idrætsdeltagelse. Der er færre piger end drenge, der dyrker organiseret idræt; der er langt færre i København end i Rudersdal, Albertslund og Fredericia; og forskellen mellem 5. og 9. klasse er betydeligt større i København end i de andre tre kommuner. Dette gælder især for pigerne. Samtidig viser analysen, at der i hver af kommunerne er store variationer på deltagelsesniveauet mellem bydele og mellem de deltagende skoler.

Kapitel 4. Årsager til forskellene i idrætsdeltagelsen

I det følgende skal vi se nærmere på, hvad der kan forklare disse forskelle på børn og unges idrætsdeltagelse mellem de fire kommuner. Analysen tager sit teoretiske udgangspunkt i den antagelse, at deltagelse i idræt og fysisk aktivitet er et resultat af:

- a) Individets behov, ønsker og erfaringer i forhold til fysisk aktivitet.
- b) De muligheder, individet har for at komme til at dyrke idræt.

Forklaringerne skal altså både findes på det individuelle niveau og det strukturelle og organisatoriske niveau. Individets 'ønsker' er et resultat af socialiseringen samt erfaringer og oplevelser med idræt. Derfor antages det, at forældrene har en afgørende indflydelse på, at barnet går til idræt. Dels ved at påvirke det til at dyrke idræt, dvs. sørge for, at det i en tidlig alder blive tilmeldt til gymnastik, fodbold, svømning mv. ved selv at være idrætsaktiv og vise glæde derved og ved at præge barnet med deres holdninger til idræt og fysisk aktivitet. Dels ved at have ressourcer til at kunne støtte barnet, når det går til idræt, dvs. betale kontingentet, køre til træning og kamp, hjælpe til i klubben mv.

Hvad angår den anden side – 'mulighederne' for at dyrke idræt – så skal det forstås som "udbredelsen og fordelingen af forhold som sørger for forskellige sandsynligheder for individer og grupper af individer til

at opnå bestemte udfald". Det kan fx være, hvilke idrætsaktiviteter man kan dyrke i lokalområdet, afstanden til de nærmeste idrætsfaciliteter samt prisen for at gå til idræt (16). Forhold, som i vid udstrækning er bestemt af de organisationer og institutioner, som organiserer idræt i lokalområdet, samt de kommunalt bestemte vilkår såsom facilitetsdækning og økonomisk støtte til idrætsaktiviteter for børn og unge i foreninger.

Forskelle mellem de fire kommuner

Det er ikke overraskende, at en række familiære forhold kan spille ind på, om børn og unge dyrker idræt eller ej. Der er dog tale om et kompliceret samspil mellem en række faktorer: Det sted hvor barnet bor, dets køn og alder, traditionen for idræt i familien samt forældrenes etniske baggrund og socioøkonomiske status. Da der fx er store forskelle mellem kommunerne på andelen af befolkningen, der tilhører en etnisk minoritetsgruppe, eller andelen, som har en mellemlang eller lang uddannelse, kan disse forskelle være en stærk medvirkende forklaring på de forskelle i idrætsdeltagelsen mellem de fire kommuner, der er vist i kapitel 2. Der er en langt større andel i København og Albertslund med anden etnisk baggrund¹² end i Rudersdal og Fredericia, ligesom der er forholdsvis flere i København, der ikke har et arbejde (tabel 5).

Tabel 5. Etniske, socioøkonomiske og idrætslige forskelle mellem forældre til børn i 5. og 9. klasse i fire kommuner. Procent andel af børn, der har besvaret spørgeskemaet.

	Rudersdal	Albertslund	København	Fredericia
Begge forældre er født uden for Danmark	4,5	21,4	30,8	7,5
Bor med begge forældre	76,8	68,1	65,9	70,6
Begge forældre arbejder	87,8	76,7	69,1	84,4
Mor dyrker idræt	70,8	46,0	52,0	54,6
Far dyrker idræt	73,0	49,3	53,6	52,6

Antallet af idrætsforeninger i forhold til indbyggertal med aktiviteter for børn og unge er næsten tre gange så stor i Albertslund som i København.

Der er imidlertid også store forskelle mellem de fire kommuner på børns muligheder for at gå til idræt (tabel 6). Antallet af idrætsforeninger i forhold til indbyggertal med aktiviteter for børn og unge er næsten tre gange så stor i Albertslund som i København. Denne sammenligning skelner dog ikke mellem store, flerstrengede idrætsforeninger og små, enstrengede foreninger. Tilsvarende har Albertslund fire gange så mange boldbaner (i forhold til indbyggertal) og tre gange så mange svømmehaller end København. Fredericia ligger på disse områder tæt på Albertslund, men har en meget bedre dækning

af idrætshaller end især Albertslund og København. Endelig kan det tænkes, at den kommunale støtte til idræt og fritid (i henhold til Folkeoplysningsloven) kan fremme deltagelsen i idræt blandt især børn og unge. Her viser sammenligningen, at Albertslund Kommune har givet større økonomiske støtte til idræt og anden foreningsorganiseret fritid de seneste ti år (i gennemsnit), end de tre andre kommuner har. Den økonomiske støtte til idrætsforeningerne udgør dog en relativ beskedent del af deres indtægter og kan derfor kun have beskedent betydning for idrætsdeltagelsen.

Tabel 6. Udgifter til idræt og fritid, antal idrætsfaciliteter og antal kommunalt støttede idrætsforeninger, i forhold til indbyggertal, i København, Albertslund, Rudersdal og Fredericia.

	Udgifter til sport og fritid pr. indbygger i gennemsnit fra 1993 til 2005 ¹⁾	Antal indbyggere pr. idrætshal over 800 m ² ²⁾	Antal indbyggere pr. idræts- og gymnastiksal ²⁾	Antal indbyggere pr. boldbane ²⁾	Antal indbyggere pr. svømmehal ²⁾	Antal indbyggere pr. idrætsforening som fik offentlig støtte i 2004 ³⁾
København	1113	11.164	1986	2475	21.842	1495
Albertslund	1583	9382	1279	612	7037	469
Rudersdal	1301	4468	1141	1449	13405	660 *
Fredericia	889	2891	1170	862	9829	702

¹⁾ Baseret på kommunale nøgletal fra Danmarks Statistik.

²⁾ Baseret på Lokale- og Anlægsfondens database over idrætsfaciliteter og –anlæg i kommunerne i 2005.

³⁾ Baseret på data fra en undersøgelse af kommunernes støtte til folkeoplysning, som Undervisningsministeriet gennemførte i 2004. Omfatter kun 'godkendte' foreninger, dvs. foreninger som kommunen stiller anlæg og lokaler til rådighed for og / eller yder økonomisk støtte til. Ti af foreningerne er afdelinger under flerstrengede foreninger.

* Beregning for den del af Rudersdal Kommune, som tidligere var Søllerød Kommune.

Socioøkonomiske og demografiske sammenhænge i idrætsdeltagelsen

Analysen bekræfter, at forældrenes baggrund har stor betydning for, om børnene går til idræt. Overordnet set er der flest, der dyrker idræt og anden fysisk aktivitet under en eller anden organiseret form, i de familier, der kan kaldes 'mainstreamfamilier'. Det vil sige, at en eller begge forældre er født i Danmark, de arbejder begge to, far eller mor dyrker idræt, og barnet bor med både far og mor. For hver enkelt afvigelse fra 'mainstream' mindskes andelen i gruppen, der går til idræt. Der er dog forskelle på dette mellem drenge og piger. Pigerne er mest følsomme for familiefaktorer som etnicitet, idrætsdeltagelse og arbejdsmarkedstilnytning.

Hvis ingen af forældrene arbejder, er der en markant lavere andel, der er idrætsaktive. Det gælder i alle fire kommuner, og det gælder især for pigerne, mens forældrenes arbejds-situation ikke i samme grad smitter af på drengenes idrætsdeltagelse. Det samme gælder, hvorvidt forældrene er født i Danmark eller ej. Her er der dog markante forskelle mellem de fire kommuner på, hvor udslagsgivende familiefaktorerne er for børnenes idrætsdeltagelse. Mest markant er København, hvor forskellene mellem grupperne er størst, f.eks. er der kun 37 pct. af pigerne i København, hvor begge forældre er uden for arbejdsmarkedet, der er idrætsaktive, mod 68 pct. i samme gruppe i Fredericia¹³. Generelt betyder familieforholdene mest i København og mest for pigerne (tabel 7).

Generelt betyder familieforholdene mest i København og mest for pigerne.

Tabel 7. Andelen af børn og unge i fire kommuner, som går idræt, sport eller motion, opdelt efter forældrenes samlivsstatus, etniske herkomst, tilknytning til arbejdsmarkedet og idrætsinteresse (procent).

	Drengene				Piger			
	Rudersdal 2005	Albertslund 2006	København 2007	Fredericia 2007	Rudersdal 2005	Albertslund 2006	København 2007	Fredericia 2007
Forældrenes samlivsstatus								
Bor med begge forældre	86,4	86,5	73,8	86,6	85,0	74,3	60,4	84,4
Bor med én forælder	79,4	88,9	66,0	80,5	74,2	84,3	59,4	80,2
Forældrenes etniske herkomst								
Begge mine forældre er født i Danmark	85,3	87,8	71,6	85,4	83,8	85,8	67,4	84,4
Begge mine forældre er født i et andet land	83,6	88,4	70,5	81,1	67,8	52,9	43,3	70,8
Mor født i Danmark, og far født i et andet land	82,6	81,5	75,3	76,5	88,0	82,8	68,9	82,4
Far født i Danmark, og mor født i et andet land	85,4	82,6	68,2	78,3	70,4	81,0	69,0	82,1
Forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet								
Begge mine forældre arbejder	85,4	86,0	74,1	85,4	82,9	81,9	65,8	85,0
Min mor arbejder	83,8	91,1	68,5	67,2	80,0	77,8	59,6	75,0
Min far arbejder	81,7	93,2	65,4	79,6	81,3	62,6	46,1	78,0
Ingen af mine forældre har et arbejde	72,7	80,0	60,7	89,3	56,3	61,9	37,6	68,2
Forældrenes idrætsdeltagelse								
Mor dyrker sport	89,7	87,5	76,6	86,3	86,1	84,2	69,2	86,5
Mor dyrker ikke sport	76,2	86,4	66,4	81,5	71,1	69,7	49,0	77,8
Far dyrker sport	89,0	90,8	76,9	89,8	86,3	82,6	69,6	88,6
Far dyrker ikke sport	76,5	81,1	66,5	79,2	72,3	68,4	49,3	78,5

Den statistiske metode

Nogle af disse sammenhænge kan imidlertid skyldes, at flere af de undersøgte variable hænger tæt sammen. Fx er der en stærk sammenhæng mellem tilknytning til arbejdsmarkedet og etnicitet. Der er langt flere forældre fra etniske minoritetsgrupper, som er uden for arbejdsmarkedet sammenlignet med forældre, der er født i Danmark. Det kan betyde, at vi ikke umiddelbart kan adskille effekten af at være uden for arbejdsmarkedet fra effekten af etnicitet. Tilsvarende kan to forhold forstærke hinanden – det er det, man i statistikken kalder en interaktion. Der er således langt flere forældre af anden etnisk herkomst, der ikke selv er idrætsaktive, og tallene viser, at det øger den negative effekt på børns idrætsdeltagelse, hvis forældrene

både er af anden etnisk herkomst og ikke selv dyrker idræt. Det samme er tilfældet mellem køn og etnicitet, hvor etnisk baggrund har størst betydning for piger, og mellem forældres arbejdsmarkedstilknytning og køn, hvor det igen er pigerne, der står for.

I det følgende skal vi se på, hvilken betydning de enkelte faktorer har, hvis man i den statistiske analyse tager højde for disse indbyrdes sammenhænge. Analysen tager altså sigte på at forklare flere nuancer i idrætsdeltagelsen blandt børn og unge i de fire kommuner.

Informationerne om den forklarende faktor, i dette tilfælde køn, alder, forældres etnicitet, arbejdsmæssige tilknytning etc., og informationer om det, man ønsker at få forklaret, her børns idrætsdeltagelse,

er indsamlet på samme tid, hvilket kaldes et tværsnitstudie. Derfor kan vi strengt taget ikke undersøge, hvad der er årsagen til, at nogle børn dyrker mere idræt end andre, da vi ikke ved, om årsagen til, at barnet ikke dyrker idræt, tidsmæssigt kommer før selve idrætsdeltagelsen. Vi ved fx, at børn, der ikke kan lide idræt i skolen, også er mere tilbøjelige til ikke at deltage i idræt i fritiden, men det er ikke umiddelbart til at sige, hvad der er årsag til hvad. Så selvom der er stærk statistisk sammenhæng mellem det at 'kunne lide idræt i skolen' og 'deltage i idræt i fritiden', har vi valgt ikke at tage den type af spørgsmål med i denne forklarende model.

Der er dog en del spørgsmål af socioøkonomisk og demografisk karakter, som naturligt kommer før børnenes idrætsdeltagelse, og som sådan kan indgå i en forklarende model på trods af, at oplysningerne er indsamlet på samme tid som oplysningerne om idrætsdeltagelsen. Det gælder forhold som køn, alder, bopæl, hvor forældrene er født, hvem man bor sammen med, om forældrene arbejder, og om forældrene selv dyrker idræt¹⁴. De forhold, vi har valgt at inddrage i den forklarende model, er således:

- Forhold, der i teorierne om, hvad der betinger idræt, forklarer idrætsdeltagelse. Primært socioøkonomiske og demografiske forhold.
- Forhold, der i sin natur er uafhængige af, om barnet her og nu dyrker idræt i fritiden.
- Forhold, der tidsmæssigt kommer før spørgsmålet, om eleven dyrker idræt på undersøgelsestidspunktet.

Modellen inddrager derfor følgende forklarende variable, der er undersøgt på næsten identisk måde i alle fire kommuner:

- Køn
- Klassetrin
- Forældres idrætsdeltagelse
- Forældres jobsituation
- Forældres etniske herkomst
- Hvem barnet bor sammen med
- Kommunen som barnet bor i

Modellen bygger på en statistisk metode, hvor forklaringen af variationen i idrætsdeltagelsen i nogle undergrupper sammenlignet med andre er baseret på, at alle de forklarende variable er med i modellen samtidig. Man tager så at sige højde for alle de andre variables bidrag. Det kaldes en multipel regression. Da den afhængige variabel – idrætsdeltagelse – er kodet som en enten 'ja': man deltager i idræt under en eller anden organiseret form, eller 'nej': man deltager ikke, bruges en såkaldt logistisk regressionsmodel, hvor 'odds ratio' er målet for, hvor meget mere sandsynlig eller hyppig idrætsdeltagelse er i nogle undergrupper sammenlignet med andre undergrupper.

Ved hjælp af en logistisk regressionsanalyse kan vi få svar på følgende spørgsmål: Bidrager alle de forklarende variable selvstændigt til forklaringen på forskellene i idrætsdeltagelse i forskellige undergrupper, eller er der tale om, at nogle variable forklarer det samme, fordi de uafhængige variable selv samvarierer. Det kunne f.eks. være tilfældet, hvis de unge, der bor med én forælder, oftere er fra København end fra en af de andre tre kommuner. Her kunne en hypotese være, at den overhyppighed af manglende idrætsdeltagelse, man finder i København, primært kan forklares med de unges familiesituation. Altså at årsagen til, at færre børn og unge dyrker idræt i København, ikke er, at de bor i København, men snarere skyldes det forhold, at der er flere skilsmisser og derfor flere enlige forældre i hovedstaden. En sådan hypotese testes ved at undersøge, om både bopælen i København og spørgsmålet 'hvem bor du med?' bidrager til forklaringen af idrætsdeltagelsen.

Et andet spørgsmål, man kan få svar på i en sådan analyse, er, om der er nogle variable, der forklarer særligt meget, og om der er variable, hvis bidrag forsvinder, når andre mere betydende variable er med i modellen. Denne hypotese analyseres ved at se på, om odds ratio ændres betydeligt, alt efter hvor mange andre variable der er med i modellen.

Endelig kan analysen give svar på, om der er variable, der forklarer noget i én undergruppe, mens den ikke gør det i en anden: Man kunne forestille sig, at etnisk herkomst betyder mere blandt piger end blandt drenge, eller man kunne forestille sig, at moderens idrætsdeltagelse betyder mere for pigerne end for drengene, mens faderens idrætsdeltagelse måske betyder mest for drengene. Disse hypoteser undersøges i en såkaldt interaktionsanalyse.

Forklaringer på variationerne

Analysen viser, at alle de variable, der inddrages i modellen, bidrager signifikant til forklaringen af børns idrætsdeltagelse i eller uden for idrætsklub. Således bidrager såvel kommunen, børnenes alder og køn, som de forskellige variable for forældrenes baggrund, bl.a. forældrenes etniske herkomst og forældrenes idrætsdeltagelse til at forklare variationerne i børn og unges idrætsdeltagelse (tabel 8).

Analysen viser dog samtidig, at sandsynligheden for at deltage i idræt, hvor der er taget højde for eventuelle forskelle i etnisk herkomst, om forældrene er i arbejde, forældrenes egen idrætsdeltagelse samt klassetrin og køn, er noget højere i Albertslund og Fredericia og en del lavere i København i sammenligning med Rudersdal (der i modellen sættes til referencen: OR=1). Der sker dog et væsentlig fald i betydningen af at komme fra København, når flere variable inddrages i modellen. Odds ratio for København sammenlignet med Rudersdal er således 0,5, hvis der er justeret for samtlige variable, mens det 'rå' odds ratio for København sammenlignet med Rudersdal, hvor der kun er kontrolleret for alders- og kønsforskelle mellem respondenterne i kommunerne, er 0,35, hvilket betyder, at forskelle i herkomst, arbejdsløshed, hvem barnet bor sammen med og forældres egen idrætsdeltagelse kan forklare noget af forskellene mellem København og de andre kommuner, men langt fra det hele. Forskellene mellem Rudersdal på den ene side og Fredericia og Albertslund på den anden side ændrer sig derimod

Generelt betyder klassetrin, kommune, fars idræt samt køn mest for børn og unges deltagelse i idræt i nævnte rækkefølge.

næsten ikke, selvom man inddrager flere variable. Dette betyder, at forskellene mellem disse kommuner ikke kan forklares af forskelle mellem de tre kommuner i etnicitet, arbejdsmarkedstilknytning, hvem barnet bor sammen med og forældredragsdeltagelse.

Analysen viser ligeledes, at pigerne dyrker en del mindre idræt, også når der er kontrolleret for etnisk herkomst mv. Den viser, at både mors og fars egen idrætsdeltagelse er vigtig, men at fars egen idrætsdeltagelse er vigtigere for børnenes idrætsdeltagelse end mors egen idrætsdeltagelse. Det gælder for både piger og drenge. Hvis man analyserer interaktionen, der siger noget om, hvorvidt en given uafhængig variabel betyder mere i nogle underkategorier af en anden uafhængig variabel end i andre underkategorier, viser det sig, at interaktionerne mellem faktorerne 'Køn' og 'Forældres herkomst' samt 'Køn' og 'Om forældrene arbejder' er signifikante.

Der er således især pigerne, der sjældnere deltager i forskellige idrætsaktiviteter, hvis ingen af forældrene kommer fra Danmark eller ikke er i job. Som man kan se ovenfor, er der i den her undersøgte gruppe af børn og unge såvel som i Danmark som helhed stor sammenhæng mellem det at være uden for arbejdsmarkedet og ikke være født i Danmark. Analysen viser dog, at der er et såkaldt multiplikativt bidrag fra såvel etnisk herkomst som forældrenes arbejdssituation. Man kan således se, at den laveste idrætsdeltagelse per se findes blandt 9. classes piger af arbejdsløse forældre, der ikke er født i Danmark. I den gruppe er der kun 33 pct., som deltager i idrætsaktiviteter. Til sammenligning er det 46 pct. blandt 9. classes piger med danskfødte forældre, der heller ikke er i arbejde¹⁵; og 65 pct. blandt 9. classes piger, hvis begge forældre er født i Danmark og er i arbejde.

Generelt betyder klassetrin, kommune, fars idræt samt køn mest for børn og unges deltagelse i idræt i nævnte rækkefølge. Mens mors idrætsdeltagelse, den etniske herkomst, hvem barnet bor med og forældrenes arbejde også betyder

en del, men dog lidt mindre end de andre variable.

Hvad angår forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet (dvs. om forældrene har et lønarbejde), viser analysen, at der kun er signifikant forskel mellem den gruppe, hvor begge forældre er i arbejde, og den gruppe, hvor ingen af forældrene er i arbejde. Det har således ikke signifikant betydning for idrætsdeltagelsen, hvis det kun er én af forældrene, der går hjemme. Det samme gælder etnisk herkomst, hvor der kun er væsentligt færre, der deltager i idrætsaktiviteter, hvis begge forældre er født i udlandet. Hvis kun faderen er født i udlandet, er der endda flere, der deltager i idrætsklub og anden organiseret idræt.

Den logistiske regressionsanalyse bekræfter altså de tendenser, der er vist i tabel 7. Analyser viser imidlertid også, at det er mere end blot sociodemografiske forskelle, der betinger, at København ligger meget lavere i andelen af børn og unge, der deltager i organiseret idræt. Endvidere viser analysen, at den fundne forskel mellem piger og drenge ikke er ens for alle subgrupper. Der er et særlig stort bidrag til pigernes lave idrætsdeltagelse i 9. klasse fra såvel forældre med anden etnisk baggrund end dansk, som danskere, hvor begge forældre ikke er i arbejde. Det betyder dog ikke, at der ikke kunne være flere 'mainstream-danske' piger i 9. klasse, der deltager i idræt. Især i København ligger dette tal lavt.

Tabel 8. Den relative sandsynlighed for deltagelse i idræt i forskellige undergrupper.

Organiseret deltagelse i idræt i eller uden for idrætsklub.		Odds ratio/ signifikans	95 pct. konfidensgrænser	
Uafhængige variable			Lav	Høj
Kommune	Rudersdal	1	-	-
	Albertslund	1,260*	1,028	1,544
	København	0,492***	0,417	0,581
	Fredericia	1,233*	1,044	1,458
Hvilket klassesettrin	5.klasse	1	-	-
	6.klasse	1,024	0,819	1,280
	7.klasse	0,727**	0,592	0,894
	8.klasse	0,467***	0,383	0,570
	9.klasse	0,461***	0,407	0,522
Køn	Dreng	1	-	-
	Pige	0,628***	0,566	0,696
Hvem bor du sammen med?	Hos mor og far	1	-	-
	Hos enten mor eller far	0,810***	0,722	0,908
	Hos andre	1,134	0,639	2,011
Hvor er dine forældre født?	Begge mine forældre er født i Danmark	1	-	-
	Begge mine forældre er født i et andet land	0,647***	0,559	0,748
	Mor født i Danmark, og far født i et andet land	1,037	0,840	1,281
	Far født i Danmark, og mor født i et andet land	0,761*	0,602	0,963
Arbejder dine forældre?	Begge mine forældre arbejder	1	-	-
	Min mor arbejder	1,019	0,812	1,278
	Min far arbejder	0,813*	0,694	0,953
	Ingen af mine forældre har et arbejde	0,719**	0,556	0,928
Dyrker din mor idræt?	Mor dyrker idræt	1	-	-
	Mor dyrker ikke idræt	0,652***	0,582	0,729
	Ved ikke om mor dyrker idræt	0,954	0,679	1,338
Dyrker din far idræt?	Far dyrker idræt	1	-	-
	Far dyrker ikke idræt	0,585***	0,523	0,654
	Ved ikke om far dyrker idræt	0,556***	0,418	0,739

Signifikans: * p<0,05 ** p<0,01 *** p<0,001

Tabellen viser den relative sandsynlighed for, at fx børn og unge i de fire kommuner deltager i idræt under organiserede former. Odds ratio (OR) angiver, hvor stor den øgede eller reducerede sandsynlighed for idrætsdeltagelse er i forhold til den gruppe, som sammenligningen tager udgangspunkt i (benævnt referencegruppen), når der statistisk er taget højde for alle de andre variable i tabellen. OR viser fx, at det er mindre sandsynligt, at et barn i København går til idræt end et barn i Rudersdal, som er referencegruppen og har værdien 1, mens det er mere sandsynligt, at et barn i Fredericia kommune og Albertslund kommune går til idræt. Som et andet eksempel viser analysen, at sandsynligheden for, at 5. og 6. klassesettrin går til idræt, er lige stor, mens det herefter går nedad, således at chancen for at være idrætsaktiv på 9. klassesettrin er mindre end halvt så stor, som den er på 5. klassesettrin.

Med signifikans menes, at sandsynligheden for at undergruppens (f.eks. Albertslunds børn og unge) deltagelse i idræt sammenlignet med den referencegruppe, der er valgt (her Rudersdal), kan tilskrives den tilfældige variation. Er signifikansniveauet mindre end 0,05, er der mindre end 5 procents risiko for, at der er tale om en tilfældig variation.

Signifikansniveauet afhænger af konfidensintervallet. For at forskellen til referencegruppen er signifikant skal både den laveste og den højeste konfidensgrænse være enten under 1 eller være over 1. Jo snævrere konfidensintervallet er, jo mindre er sandsynligheden for, at det er en tilfældig variation.

De variable, der er med i tabellen, er dem, der i en forudgående analyse har vist signifikante forskelle til de referencegrupper, vi har valgt.

Forskelle mellem kønnene på forældrenes betydning for idrætsdeltagelsen

Foretager vi den samme analyse særskilt for drenge og piger, finder vi, at det er de samme faktorer, der hænger sammen med alle børn og unges idrætsdeltagelse, som også hænger

sammen med pigernes idrætsdeltagelse. Til gengæld har hverken forældrenes etniske herkomst eller forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet signifikant betydning for drengenes idrætsdeltagelse, når der tages højde for effekten af de øvrige variable i modellen (tabel 9A + 9B).

Table 9A. Forhold af betydning for deltagelse i idræt. Kønsopdelt multipel logistisk regression af drenges idrætsdeltagelse.

		Odds ratio/ signifikans	95 pct. konfidensgrænser	
			Lav	Høj
Kommune	Rudersdal	1		
	Albertslund	1,458*	1,068	1,990
	København	0,473***	0,373	0,600
	Fredericia	1,133	0,895	1,435
Hvilket klassetrin	5. klasse	1		
	6. klasse	0,983	0,705	1,371
	7. klasse	0,580***	0,431	0,780
	8. klasse	0,465***	0,347	0,622
	9. klasse	0,474***	0,394	0,569
Bor med	Hos mor og far	1		
	Hos enten mor eller far	0,765***	0,651	0,900
	Hos andre	0,975	0,448	2,123
Dyrker mor idræt	Mor dyrker idræt	1		
	Mor dyrker ikke idræt	0,712***	0,605	0,838
	Ved ikke om mor dyrker idræt	0,939	0,578	1,526
Dyrker far idræt	Far dyrker idræt	1		
	Far dyrker ikke idræt	0,575***	0,489	0,677
	Ved ikke om far dyrker idræt	0,531**	0,350	0,806

Signifikans: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

Tabel 9B. Forhold af betydning for deltagelse i idræt. Kønsopdelt multipel logistisk regression af pigers idrætsdeltagelse.

		Odds ratio/ signifikans	95 pct. konfidensgrænser	
			Lav	Høj
Kommune	Rudersdal	1		
	Albertslund	1,168	0,888	1,537
	København	0,505***	0,402	0,635
	Fredericia	1,362*	1,074	1,727
Hvilket klassetrin	5. klasse	1		
	6. klasse	1,054	0,778	1,428
	7. klasse	0,885	0,662	1,183
	8. klasse	0,469***	0,356	0,616
	9. klasse	0,445***	0,374	0,530
Bor med	Hos mor og far	1		
	Hos enten mor eller far	0,833*	0,709	0,978
	Hos andre	1,493*	0,627	3,558
Hvor er dine forældre født	Begge forældre er født i Danmark	1		
	Begge forældre er født i et andet land	0,446***	0,365	0,545
	Mor født i DK, og far født i et andet land	1,162	0,862	1,566
	Far født i DK, og mor født i et andet land	0,712*	0,508	1,000
Arbejder dine forældre?	Begge mine forældre arbejder	1		
	Min mor arbejder	1,030	0,757	1,403
	Min far arbejder	0,760*	0,612	0,943
	Ingen af mine forældre har et arbejde	0,628***	0,443	0,889
Dyrker din mor idræt?	Mor dyrker idræt	1		
	Mor dyrker ikke idræt	0,603***	0,517	0,704
	Ved ikke om mor dyrker idræt	0,929	0,578	1,494
Dyrker din far idræt?	Far dyrker idræt	1		
	Far dyrker ikke idræt	0,585***	0,501	0,684
	Ved ikke om far dyrker idræt	0,559	0,377	0,828

Signifikans: * = $p < 0,05$, ** = $p < 0,01$, *** = $p < 0,001$

Denne analyse svarer til analysen i tabel 8, men her separat for drenge og piger. Tabellen viser fx, at nedgangen i idrætsdeltagelsen fra 5. klassetrin til 9. klassetrin ikke er så markant forskellig for piger og drenge, som man måske har antaget, når der er taget højde for andre forhold. Og ser vi på forældrenes baggrund, dvs. hvor forældrene er født, er der ingen signifikante forskelle hos drengene (de er derfor ikke i dette tilfælde medtaget i tabellen), mens dette en væsentlig faktor for pigernes vedkommende.

Kønsforskellene og frafaldet fra 5. til 9. klasse er langt mindre i Fredericia sammenlignet med København, og pigers idrætsdeltagelse er generelt mere påvirket af forældrenes idrætsinteresse, etnicitet og sociale status.

Opsamling

De socioøkonomiske og demografiske variable, der indgår i denne analyse, har alle uafhængigt af hinanden betydning for børn og unges idrætsdeltagelse.

Det gælder både i forhold til kommune, etnicitet, forældres arbejdsmarkedstilknytning, om man bor med både mor og far samt barnets alder og køn.

Forældrenes egen idrætsdeltagelse og her især faderens idrætsdeltagelse spiller en særlig stor rolle. For pigerne er det forældrenes etniske herkomst, der især spiller en rolle, hvor piger i 9. klasse med islamisk baggrund traditionelt har svære kår i almindelige danske foreninger. Det betyder noget, hvis forældrene ikke er i job, især for pigerne, hvilket kunne tyde på, at det økonomiske også spiller en rolle, men det er måske i lige så høj grad generelt det at have overskud i hverdagen til at fremme børnenes idrætsinteresser, der betyder noget. Denne hypotese underbygges af, at børn, der bor alene med en forælder, uanset om det er drenge eller piger, sjældnere deltager

i idrætsklub eller anden organiseret idræt. De sociale og etniske forskelle, der er mellem kommunerne, kan dog ikke forklare hele forskellen mellem kommunerne.

Alt i alt viser analysen, at der er ræson i at anskue idrætsdeltagelse ud fra en risikogruppebetragtning, hvor de her nævnte socioøkonomiske og demografiske forhold kan betragtes som risicifaktorer, hvad angår manglende deltagelse i organiserede idrætsaktiviteter. Samtidig kan vi konkludere, at der er et kompliceret samspil mellem køn, etnicitet, forældres egen idrætsdeltagelse og sociale status. De forskelle, vi finder i denne analyse, giver anledning til et ønske om mere kvalitative undersøgelser af forklaringerne med flere detaljer og mulige årsager til forskellene mellem kommunerne. Det er her specielt interessant at konstatere, at kønsforskellene og frafaldet fra 5. til 9. klasse er langt mindre i Fredericia sammenlignet med København, og at pigers idrætsdeltagelse generelt er mere påvirket af forældrenes idrætsinteresse, etnicitet og sociale status.

Kapitel 5. De forskellige organiserede idrætsgrene

I kapitel 3 analyseredes deltagelse i organiseret idræt under ét. I dette kapitel ser vi på deltagelse i forskellige idrætsgrene. Som bekendt er der store forskelle på, hvilke idrætsgrene drenge og piger typisk går til, og interessen for de forskellige aktiviteter ændres i takt med, at børnene bliver ældre. Vi ved mindre om, hvilken betydning forældrenes baggrund har for tilslutningen til forskellige idrætsgrene, og om det gør en forskel, om barnet bor i den ene eller den anden kommune.

Vi skelner i analysen ikke mellem den idræt, der er organiseret i en egentlig idrætsklub og den, der er organiseret andetsteds. Dels fordi mange idrætsgrene dyrkes flere steder, dels fordi det givetvis ikke er alle børn, der er bevidste om forskellen mellem fx en foreningsdrevet og en kommercielt drevet klub, fx rideklub.

Deltagelsen i forskellige idrætsgrene

I tabel 10 kan man se en opgørelse af idrætsdeltagelsen i de største idrætsgrene på tværs af de fire kommuner

opgjort på køn og klassetrin. I denne tabel skelnes der ikke mellem, om det foregår i idrætsklub eller under anden organisering.

Som det fremgår af tabellen, spreder danske børns idrætsdeltagelse sig over mange forskellige idrætsgrene. Hos drengene er de mest populære idrætsgrene fodbold, svømning, træning i motionscenter, badminton og kampsport. Hos pigerne topper dans, ridning, fodbold, gymnastik, håndbold og træning i motionscenter. Fodbold har for drengenes vedkommende en helt særlig placering og er langt den hyppigste sport for drenge, men hvis man ser bort fra fodbold, så er der generelt stor spredning af børnene og de unges interesse for de forskellige idrætsgrene, der er inddraget i undersøgelsen.

Foto: Polfoto/Kim Nielsen

Skolestævne for piger arrangeret af KBU i 2005.

Tabel 10. Børn og unges deltagelse i idrætsgrene i forening eller anden organisering. Andel blandt drenge og piger i 5. og 9. klasse i fire kommuner – i procent af alle børn og unge.

Idrætsgren	Drenge		Piger	
	5.klasse	9.klasse	5.klasse	9.klasse
Fodbold	46,8	30,5	15,6	10,0
Håndbold	5,5	4,3	9,2	6,5
Basketball	7,3	7,4	4,3	4,2
Volleyball	2,7	2,8	2,0	2,6
Hockey/floorball	3,6	2,5	0,4	1,3
Ishockey	1,0	3,0	0,5	1,3
Svømning/vandidræt	15,1	6,7	17,0	6,8
Gymnastik, aerobic ol.	6,5	4,7	9,5	7,7
Træning i motionscenter	3,5	17,8	2,6	15,2
Dans	2,9	2,7	19,0	13,8
Ridning	1,2	1,6	14,2	9,2
Badminton	9,3	8,4	8,1	4,9
Tennis	6,5	4,7	5,8	3,6
Bordtennis	6,5	4,2	2,0	1,5
Cykling	4,5	4,3	3,4	3,1
Boksning	4,4	6,0	2,1	4,2
Kampsport (taekwondo, judo ol.)	8,2	7,6	3,9	3,1

Tabel 10 viser, at der er store køns- og aldersforskelle på, hvilke idrætsgrene børnene og de unge dyrker. Kønsforskellene er mest fremtrædende i de såkaldte æstetiske idrætsgrene som dans og gymnastik samt ridning, hvor der næsten ikke er drenge. Omvendt dyrkes de klassiske drengesportsgrene som boksning, kampsport, ishockey og fodbold også af pigerne om end i noget mindre grad.

Fodbold er uden sammenligning den idrætsgren, der er flest, der dyrker, såvel i forening som i anden form for organisering. Tager vi alle fire kommuner under ét, går 35 pct. af drengene (på tværs af de to klassetrin) til fodbold i en fodboldklub, og dertil kommer 6 pct., som spiller fodbold, men ikke i en klub, dvs. at i alt 41 pct. af drengene spiller fodbold under en eller anden organiseret form. Og så har vi ikke medregnet alle dem, der spiller bold i frikvarteret eller selvorganiseret på vejen, i

gården, eller hvor man nu kan spille fodbold. For pigerne er der tale om noget færre, idet 12 pct. af pigerne spiller i klub, dertil kommer 3 pct., som spiller uden for en egentlig klub, f.eks. i SFO eller lignende. Der er således i alt 15 pct. blandt pigerne, der spiller fodbold under en eller anden form for organisering.

Ser vi på aldersudviklingen, er der en tydelig tendens. På 5. klassetrin svarer 40 pct. af drengene, at de spiller fodbold i klub, og 7 pct. gør det kun i anden organisering, dvs. i alt 47 pct. I 9. klasse er andelen, der spiller fodbold, faldet til 26 pct. i klub og 5 pct. i anden organisering, i alt 31 pct. blandt drengene. Fra 5. til 9. klasse falder andelen, som går til fodbold i organiseret regi altså med en tredjedel. For pigerne sker der et fald fra 16 pct. af børnene i 5. klasse til 10 pct. i 9. klasse. Altså tilsvarende et 'frafald'¹⁶ på cirka en tredjedel.

Med hensyn til aldersforskelle er det endvidere interessant at ob-

Fodbold er uden sammenligning den idrætsgren, der er flest, der dyrker, såvel i forening som i anden form for organisering.

servere, at der findes idrætsgrene som f.eks. basketball og volleyball, hvor der stort set ikke er færre i 9. klasse sammenlignet med 5. klasse. Formentlig fordi frafaldet fra disse idrætsgrene kompenseres af, at andre børn begynder at gå til aktiviteten, mens der for fodbold og håndbold sker et markant fald. Det hænger muligvis sammen med, at det typisk er de store og traditionelle idrætsgrene, som børnene først stifter bekendtskab med, når de begynder at gå til idræt, givetvis under påvirkning af deres forældre, men også fordi det er de store og etablerede idrætsgrene, som findes overalt. Senere spredes børnenes interesse for idræt på hele paletten af idrætsgrene på bekostning af 'rekrutterings-idrætsgrenene'.

Der er også et meget stort frafald i svømning, og dette hænger formentlig sammen med, at mange forældre ønsker, at børnene skal lære at svømme, og når de så er blevet fortrolige med svømning og har lært at klare sig i det våde element, så stopper de med at gå til organiseret svømning, men fortsætter med jævnlige ture til klubregi.

Der er en interessant forskel mellem træning i trænings- og motionscenter og de øvrige idrætsformer, idet der er langt flere på 9. klassetrin end på 5. klassetrin, der går til den form for træning. Dette er tilfældet både blandt pigerne og drengene. De fleste kommercielle motionscentre er ikke åbne for børn under 15-16 år, hvilket kan forklare en del af forskellene. En anden forklaring er den frisættelse fra den voksenstyrede idræt i f.eks. fodbold- eller håndboldklubben, som mange unge måske tiltrækkes af, når de kan gå med vennerne i motionscenteret, når det passer dem. Dette sker typisk mellem 8. og 9. klasse, hvor elevernes valg bliver langt mere vennestyrket end forældrestyret, og hvor deres idræts- og motionsmønster generelt begynder at ligne de voksnes.

Idrætsgrenenes deltagerprofil

I det følgende ser vi nærmere på idrætsgrenenes deltagerprofil, hvor vi også inddrager forældrenes bag-

grund og ser på, om der er forskelle mellem kommunerne. Af statistiske grunde er analysen afgrænset til de store idrætsgrene og typer af idrætter. Dvs., at idrætsgrene, der ligner hinanden, er slået sammen. Foruden de store idrætsgrene for børn – fodbold, håndbold, svømning, kampsport og ridning – har vi konstrueret tre idrætstyper: Holdboldspil (fodbold, håndbold, basketball og volleyball), 'Gymnastik, aerobic og dans' samt 'Tennis, badminton og bordtennis'. For hver disse store idrætsgrene og de nævnte tre idrætstyper vil vi analysere, om der er væsentlige kønsmæssige, aldersmæssige, forældre baggrundsmæssige og geografiske forskelle på, hvem der udøver de pågældende idrætsgrene.

Tabel 11 viser, hvordan de aktive i de forskellige idrætsgrene og idrætstyper, som har besvaret spørgeskemaet, fordeler sig på drenge og piger, 5. og 9. klasse samt de forskellige variable vedr. forældrenes baggrund og mellem de fire kommuner. Den samlede karakteristik for alle børn, der har besvaret spørgeskemaet, fremgår af yderste kolonne til højre i tabellen 'I alt for hele stikprøven'. Denne række er sammenligningsgrundlaget. Herefter kan man for hver idrætsgrene se, hvordan fordelingen er på f.eks. køn, klassetrin og forældrenes etniske herkomst.

Deltagerprofilen for fodbold er som beskrevet ovenfor, at tre ud af fire er drenge. Der er forholdsvis flere, der går til fodbold i 5. klasse end i 9. klasse, og forholdsvis flere børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund end børn af danskfødte forældre spiller fodbold. Blandt de fodboldspillende børn og unge er der forholdsvis mange, der har en far, der selv dyrker idræt. Endelig er der forholdsvis flere i Albertslund og Fredericia end i Rudersdal og København, der spiller fodbold. Andelen af fodboldspillere, der er fra Albertslund og Fredericia udgør henholdsvis 10 pct. og 17 pct., mens andelen af alle de børn og unge, vi har med i undersøgelsen, der kommer fra samme to kommuner, kun er 7 pct. og 14 pct. Til sammenligning er andelen, der kommer fra Køben-

havn, 64 pct., mens andelen af alle fodboldspillende børn og unge, som kommer fra København, kun er 58 pct. Der er altså en overhyppighed af børn og unge, der spiller fodbold, fra Albertslund og Fredericia kommune.

Håndbold adskiller sig på flere punkter fra fodbold. Det væsentligste er, at flere piger end drenge går til fodbold. Endvidere er det i større grad end i fodbold børn med fædre, der selv dyrker idræt, som spiller håndbold. En lidt større andel end i stikprøven som helhed bor sammen med begge forældre, mens andelen af børnene, hvoraf en eller begge forældre er født i et andet land end Danmark, er stærkt underrepræsenteret. Også her finder vi, at der er forholdsvis flere, der spiller håndbold i Albertslund og (især) Fredericia end i Rudersdal og (især) København. Deltagerprofilen for holdboldspillene under ét er et gennemsnit af profilen for fodbold og håndbold, som er de helt dominerende holdboldspil blandt børn og unge.

Svømning er karakteriseret ved en relativ ligelig kønsfordeling, men der er en meget skæv fordeling mellem børn (5. klasse) og unge (9. klasse). Blandt børnene, der går til svømning, er der en svag overrepræsentation (i forhold til stikprøven som helhed) i forhold til andelen, som bor sammen med begge forældre, andelen, der har forældre af dansk herkomst, og andelen, hvis forældre har et arbejde. Den største forskel i forhold til hele stikprøven og de andre idrætsgrene er dog, at en forholdsvis større andel af børnene, der går til svømning, har forældre der selv dyrker idræt. På tværs af de fire kommuner er der også her forholdsvis flere, som går til svømning i Albertslund og Fredericia end i Rudersdal og København.

Kampsport har også en overrepræsentation af drenge og 5. klasse børn, næsten som i fodbold, men ellers adskiller denne idrætsgrens profil sig fra de øvrige store idrætsgrene ved, at der er en betydelig overrepræsentation af børn med forældre af anden etnisk herkomst end dansk, en lille overrepræsentation af forældre, der ikke har et arbejde, og så er det relativt færre af de idræts-

aktive børn i denne idrætsform, hvis forældre selv dyrker idræt, i sammenligning med de andre idrætsgrene og stikprøven som helhed. Endelig er der relativt flere børn, der går til kampsport i København end i Rudersdal, selvom forskellene er forholdsvis små.

Ridning har også en særlig profil. Ni ud af ti børn og unge, der går til ridning, er piger, og der er forholdsvis flere børn på 5. klassetrin end på 9. klassetrin, der rider. Ligesom i håndbold er børn af forældre med etnisk minoritetsbaggrund (født i et andet land end Danmark) stærk underrepræsenteret, og det samme gælder børn af forældre, der ikke har et arbejde. Hvad angår forældrenes idrætsinteresse, så er der forholdsvis mange idrætsaktive mødre til børnene, der går til ridning, og de idrætsaktive fædre – om end i lidt mindre grad – er også overrepræsenteret. I sammenligningen mellem de fire kommuner er Fredericia og Rudersdal stærkt overrepræsenteret, mens der er forholdsvis meget færre i København, som går til ridning.

Gymnastik, aerobic og dans er som beskrevet ovenfor domineret af piger, og i lighed med de andre idrætsgrene er der en overhyppighed af børn fra 5. klasse, som resultat af et betydeligt frafald frem til 9. klassetrin. Der er en mindre overhyppighed af børn og unge af forældre, der er født i Danmark og har et arbejde. Opdelt på kommunerne er der en forholdsvis meget større del af børnene og de unge i Albertslund og i lidt mindre grad i Fredericia end især i København, som går til gymnastik, aerobic og dans. Mens 64 pct. af alle børn og unge, der har besvaret spørgeskemaet, kommer fra København, er det kun 51 pct. af de, der går til denne aktivitetsform, der kommer fra København.

'Ketcher-idrætsgrenene' – tennis, badminton og bordtennis – har lidt flere drenge end piger, og de har det samme frafaldsproblem fra 5. til 9. klasse, som de fleste idrætsgrene har. En forholdsvis stor del af børnene i sammenligning med hele stikprøven bor sammen med begge forældre (75 pct. mod 68 pct. i hele stikprøven),

Kampsportens profil adskiller sig fra de øvrige store idrætsgrene ved, at der er en betydelig overrepræsentation af børn med forældre af anden etnisk herkomst end dansk.

har forældre af dansk baggrund (75 pct. mod 65 pct. i hele stikprøven) og har forældre, der har et arbejde. Det er endvidere den idrætsgren, hvor forholdsvis flest af forældrene selv dyrker idræt. Disse fordelinger af de 'ketcher-spillende' kan hænge

sammen med, at der i denne idrætsform er en stærk overhyppighed af børn og unge fra Rudersdal (32 pct. af 'ketcher-spillerne' mod 16 pct. i hele stikprøven) til forskel fra København (45 pct. mod 64 pct. i hele stikprøven).

Tabel 11. Fordelingen af idrætsaktive børn og unge inden for de forskellige idrætsgrene - procentuel fordeling af de aktive i en idrætsgren / idrætstype, opdelt på køn, klassetrin forældrenes baggrund og kommune.

	Fodbold	Håndbold	Svømning	Kampsport	Ridning	Holdboldspil i klub ¹⁷	Gymnastik, aerobic, dans ¹⁸	Tennis, badminton, bordtennis	Hele stikprøven
Køn									
Dreng	75,0	38,4	47,1	69,2	10,1	67,6	24,5	58,5	50,2
Piger	25,0	61,6	52,9	30,8	89,9	32,4	75,5	41,5	49,8
Klassetrin									
5. klasse	70,1	68,2	78,6	63,5	69,8	70,6	70,3	69,8	61,0
9. klasse	29,9	31,8	21,4	36,5	30,2	29,4	29,7	30,2	39,0
Bor sammen med									
Bor med begge forældre	71,2	73,3	71,1	65,4	65,0	72,9	67,7	75,0	68,4
Forældrenes etniske herkomst									
Begge forældre er født i DK	62,4	76,0	67,5	53,5	78,1	65,5	68,4	75,1	64,6
Forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet									
Begge forældre arbejder	74,5	79,3	77,3	71,1	81,1	76,9	78,4	84,5	74,8
Mor dyrker idræt									
Mor dyrker idræt	56,4	62,9	63,7	51,4	61,9	58,2	63,6	69,9	55,0
Far dyrker idræt									
Far dyrker idræt	60,6	64,4	66,8	55,0	59,9	61,7	64,0	70,3	56,3
Kommune									
Rudersdal	13,6	13,9	13,8	12,1	22,7	15,9	17,8	31,6	16,1
Albertslund	10,0	8,7	10,3	7,5	9,8	8,6	15,2	8,4	6,7
København	59,7	50,9	58,1	67,6	46,5	59,1	50,5	45,6	63,7
Fredericia	16,7	26,4	17,9	12,9	21,1	16,4	16,6	14,3	13,8

Hvis mor og far dyrker idræt, er chancen for, at barnet også gør det, betydeligt større, end hvis forældrene ikke dyrker idræt.

Disse 'overhyppigheder' og 'underhyppigheder' mellem kommunerne på andelen, der dyrker de forskellige idrætsgrene, er reelle, og deraf kan man udlede, at idrætsdeltagelsen i de fleste af idrætsgrenene hænger sammen med, hvilken kommune barnet bor i. Forskellene kan dog til dels skyldes befolknings sammensætningen, der som redegjort ovenfor varierer fra kommune til kommune.

Da køns- og aldersfordelingen er næsten identisk mellem de fire kommuner og heller ikke afhænger af forældrebaggrund, finder vi i denne analyse det samme billede af kønnets og alderens betydning for rekrutteringen til de forskellige idrætsgrene. Bortset fra svømning har køn signifikant betydning for rekrutteringen til de forskellige idrætsgrene og i særlig grad i ridning, 'gymnastik, aerobic og dans', håndbold samt fodbold. Alder har tilsvarende signifikant betydning for deltagelsen i alle de undersøgte idrætsgrene, men spiller den største rolle i svømning.

Ser vi på forældre-variablene og kommune-variablen er der større samvariation. Kontrollerer vi for sammenhængen mellem de forskellige variable, som vi gjorde i kapitel 3, finder vi, at det især er forældrenes etniske herkomst (om forældrene er født i et andet land), deres idrætsaktivitet (om forældrene dyrker idræt) samt i noget mindre grad deres samlivsstatus (om forældrene bor sammen), der har indflydelse på, om børnene går til de forskellige idrætsgrene. Derimod har forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet (om forældrene har et arbejde) lille eller ingen statistisk signifikant indvirkning på deltagelsen i de forskellige idrætsgrene. Forældrenes etniske herkomst har indvirkning på deltagelsen i fodbold og kampsport, hvor sandsynligheden for, at et barn af forældre, der er født i et andet land end Danmark, dyrker disse idrætsgrene, er større end den er for børn af forældre, der er født i Danmark. Omvendt er det for deltagelse i håndbold, ridning og ketchersport, mens det ikke har statistisk signifikant betydning for rekrutteringen til svømning og 'gymnastik, aerobic og dans'. For

boldsports vedkommende er der en markant forskel mellem drengene og pigerne desangående, idet det i langt højere grad er indvandredrengene end indvandrepigerne, der dyrker boldspil. Og det er især fodbold, hvor der i alle aldersgrupper er en relativ større andel med udenlandsk baggrund sammenlignet med danske børn og unge.

Fars og mors idrætsvaner betyder også noget for de fleste sportsgrene. Helt generelt er der en positiv sammenhæng mellem, at forældrene dyrker idræt, og børnene også gør det. Hvis mor og far dyrker idræt, er chancen for, at barnet også gør det, betydeligt større, end hvis forældrene ikke dyrker idræt. I boldspil er der dog forskel på, om det primært er mors eller fars idrætsvaner, der betyder noget. Mors idrætsvaner betyder således noget for deltagelsen i håndbold, mens fars er vigtigst for fodbold. Dette kunne tyde på, at deltagelse i især boldspil går i arv mellem mor og datter og mellem far og søn. I gymnastik mv. og svømning har forældrenes idrætsvaner lige stor betydning, og det har ingen væsentlig eller signifikant betydning for deltagelsen i kampsport og ridning, når der tages højde for effekten af andre forældrerelaterede forhold. Det kunne tyde på, at det er idrætsgrene, der vælges af andre årsager end forældrepåvirkning. For kampsports vedkommende kan det være et udslag af, at der er mange med anden etnisk baggrund, der vælger denne idrætsform, og at der i den gruppe er langt færre, hvis forældre selv dyrker sport, idræt og motion.

Forældrenes samlivsstatus har ikke samme betydning. Der er dog undtagelser, idet der er signifikant færre blandt skilsmissebørnene, der dyrker håndbold og ketchersport, mens kampsport er hyppigere blandt skilsmissebørn. Præcis hvorfor der er denne forskel, kan undersøgelsen ikke sige noget om, men det kan hænge sammen med, at ketchersport er en sport, der er udbredt i Rudersdal, hvor der ikke er så mange, der bor alene med én forælder, mens kampsport er lige udbredt i København og andre steder, hvor der er flere, der bor alene med

én forælder. Hvorvidt der også er en social faktor i valget af de to sportsgrene, kan vi ikke sige noget om ud fra denne undersøgelse.

Ser vi endelig på kommunens betydning, er det kun i kampsport, at man ikke finder en sammenhæng med, hvilken kommune børnene og de unge bor i. Kommunen som en selvstændig faktor har især indvirkning på deltagelsen i gymnastik mv. og håndbold. Håndbold dyrkes dobbelt så ofte i Fredericia sammenlignet med de andre kommuner, mens det ellers er Albertslund og Fredericia, der har forholdsvis flest idrætsaktive børn og unge i de forskellige idrætsgrene på nær ketchersport, hvor det er markant i Rudersdal kommune, hvor børnene hyppigst dyrker denne sportsgren. København ligger i bund i alle idrætsgrene (bortset fra kampsport), selvom der er kontrolleret for, at der er større arbejdsløshed og flere indvandrerfamilier i kommunen end i de andre kommuner.

Tager man højde for, at de forskellige variable varierer indbyrdes (fx forskelle mellem kommunerne på andelen af børnene, hvis forældre er født i et andet land end Danmark), kan man få et overblik over, hvilke forhold der er af betydning for deltagelsen i de enkelte sportsgrene. Bilag 1 bagest i rapporten viser, at de forskelle, som vi fandt på

idrætsdeltagelsen generelt i forhold til etnisk baggrund, varierer stærkt i forhold til, hvilken sportsgren der er tale om. I både fodbold og kampsport er der større sandsynlighed for, at barnet dyrker idrætsgrenen, hvis begge forældre er født i et andet land, end hvis begge forældre er født i Danmark. Mens det modsatte gælder for håndbold, ridning og ketchersport. Omvendt viser analysen, at det har en positiv betydning for deltagelsen i næsten alle idrætsgrene, at forældrene er idrætsaktive. Her er det udelukkende kampsport, der ikke er påvirket af forældrenes egne idrætsvaner. Endelig viser analysen, at selvom der tages højde for forskellene i befolknings-sammensætningen mellem kommunerne, så har det en selvstændig betydning for deltagelsen i de forskellige idrætsgrene, hvilken kommune barnet bor i.

Opsamling

Analysen viser, at der er markante forskelle på deltagerprofilerne for de enkelte idrætsgrene. Der findes stadig drenge- og især pige-idrætsgrene. Det bør undersøges nærmere, hvad der ligger bag de traditionelle socioøkonomiske forskelle mellem idrætsgrenene, som i nogen udstrækning kan genfindes i denne analyse.

Kapitel 6. Stillesiddende fritid – risikogrupper

Der er ingen tvivl om, at den organiserede idræt i mere traditionelle foreninger og klubber og under andre organiseringsformer spiller en væsentlig rolle i forhold til at opfylde de anbefalede 1-1½ times fysisk aktivitet dagligt. Vi ved imidlertid ikke, hvor meget de forskellige former for fysisk aktivitet bidrager med til den samlede fysiske aktivitet. Langt de fleste idrætsaktive børn deltager imidlertid også i mere selvorganiserede lege og idrætsaktiviteter, og der er en tendens til, at de idrætsaktive generelt er mere fysisk aktive end de børn, der ikke går til idræt. En undersøgelse fra 2007 af børn i skolefritidsordninger viser, at børn, der ikke deltager i foreningsidræt, har halvdelen gange så stor risiko for at være overvægtig i sammenligning med de foreningsaktive børn (17). Idræt spiller en væsentlig rolle i forhold til at finde kropsglæde og ikke mindst i forhold til at opnå en kondition og nogle kropslige færdigheder, der gør hverdagsmotion som gang, cykling, dans, brug af trapper etc. lettere for den enkelte. Der er med andre ord en positiv sammenhæng mellem det at være i god fysisk form, ikke alt for overvægtig og nogenlunde rørig på den ene side og så glæden ved den almindelige hverdagsmotion eller naturlige bevægelse i hverdagen.

Der er en høj idrætsdeltagelse blandt børn og unge i Danmark, og regner vi også de børn med, som med mellemrum er aktiv i en eller anden form for selvorganiseret fysisk aktivitet, så er det kun ganske få procent, som i løbet af en uge ikke dyrker en eller anden form for idræt eller motion. I det følgende ser vi nærmere på de børn og unge¹⁹, der ikke er fysisk aktive i deres fritid.

8 pct. af børnene og de unge – 7 pct. af drengene og 9 pct. af pigerne – har inden for den seneste uge før skemaet blev besvaret ikke på eget initiativ foretaget blot én af de 20 fysiske aktiviteter, der er spurgt ind til i spørgeskemaet²⁰. Ca. halvdelen af denne gruppe angiver dog, at de går til en eller anden form for idræt enten i eller uden for idrætsklub. Der

er altså kun ca. 4 pct. af børnene og de unge, der slet ikke har deltaget i en eller anden form for idræt, fysisk leg eller motion i løbet af en normal uge. Det betyder dog ikke, at resten nødvendigvis får rørt sig den time af moderat til hård intensitet, som Sundhedsstyrelsen anbefaler. Der er tale om en lille gruppe af mindre fysisk aktive børn og unge, som dog vokser væsentligt med alderen. Det er ikke således, at de idrætsligt inaktive kompenserer ved at lave noget på egen hånd. Det er snarere det omvendte, idet der blandt de idrætsaktive – i organiseret regi – er forholdsvis flere, der også har været aktive på egen hånd i løbet af den seneste uge sammenlignet med dem, der ikke dyrker idræt.

Denne lille gruppe af idrætsligt inaktive – de ca. 8 pct. af børnene og de unge, som på en normal uge ikke på eget initiativ er fysisk aktive i deres fritid - kan betragtes som en særlig risikogruppe, som vi i det følgende beskriver ud fra de variable, der er med i denne undersøgelse (tabel 12).

Der er lidt flere piger end drenge. Samtidig sker der en væsentlig udvikling fra 5. klasse til 9. klasse. Mens der blandt 5. klasserne kun er 4-5 pct., der ikke deltager i en selvorganiseret fysisk fritidsaktivitet, er dette 10 pct. blandt 9. klasses drengene og hele 17 pct. blandt pigerne i 9. klasse.

Hvis begge forældre er uden for arbejdsmarkedet, er der 11 pct. af de unge, der er stillesiddende i fritiden, mens det gælder for 8 pct. blandt de unge, hvis forældre er i arbejde. Det samme mønster viser sig for etnisk herkomst, hvor der blandt børnene og de unge, hvis forældre er født i et andet land end Danmark, er 10 pct., der ikke har deltaget i blot én af de 20 mulige aktiviteter i løbet af en uge sammenlignet med 7 pct. i den gruppe, hvis forældre kommer fra Danmark. Der er også her væsentlige kønsforskelle, idet der blandt pigerne er 13 pct. af de unge, hvis forældre ikke er fra Danmark, der ikke har deltaget i de nævnte selvvalgte aktiviteter sammenlignet med 7 pct. af drengene, hvis forældre ikke er fra

Danmark. Blandt drengene er der ikke forskel på aktivitetsniveauet i forhold til, hvor forældrene er født.

Sammenfattende karakteriserer det altså de inaktive i selvorganiseret fysisk aktivitet i sammenligning med de aktive, at gruppen især omfatter piger på 9. klassetrin, hvis forældre er mindre idrætsaktive og i højere grad står uden for arbejdsmarkedet. For de inaktive piger gælder det også, at der er en overhyppighed af børn af udenlandske forældre. Endvidere karakteriserer det gruppen, at de inaktive i selvorganiseret fysisk aktivitet også i mindre grad end de aktive går til organiseret idræt i frit-

den, de er langt sjældnere ude i frikvartererne, og de bryder sig mindre om idræt. Der er en stærk sammenhæng mellem lyst til at idræt i skolen og deltagelse i selvorganiserede fysiske aktiviteter. I København, hvor der blev spurgt om børnenes vurdering af idrætstimerne, angav hele 17 pct. af de elever, der svarede, at de 'slet ikke bryder sig om idræt', at de ikke havde deltaget i selvorganiserede fysiske aktiviteter i den forløbne uge – 14 pct. blandt drengene og 20 pct. blandt pigerne. Et tilsvarende mønster ses blandt de elever, der sjældent eller aldrig er ude at lege i frikvartererne.

Tabel 12. Andelen af 5. og 9. klasses drenge og piger, der ikke har deltaget i selvorganiserede fysiske aktiviteter inden for den seneste uge. Opdelt på forskellige undergrupper (procent).

Klassetrin	Drenge	Piger	Alle
5. klasse	4,3	4,8	4,6
9. klasse	10,2	16,7	13,3
Arbejder dine forældre?			
Begge forældre er i arbejde	6,7	8,5	7,6
Ingen af mine forældre har et arbejde	3,1 ²¹	17,0	11,2
Hvor er forældrene født?			
Begge forældre født i Danmark	7,0	7,8	7,4
Begge forældre er født i et andet land	6,5	12,6	9,8
Hvem bor barnet sammen med?			
Bor hos mor og far	5,9	8,8	7,3
Enten hos mor eller far	8,2	10,1	9,2
Hos andre	12,5	26,1	19,6
Dyrker din mor idræt, sport, motion?			
Ja	4,4	6,9	5,7
Nej	8,6	12,6	10,4
Dyrker din far idræt, sport, motion?			
Ja	4,9	6,4	5,6
Nej	8,1	12,8	10,4
Kan du lide idrætstimerne? (København)			
Ja, meget	3,9	4,0	4,0
Ja, lidt	5,9	9,2	7,8
Nej, slet ikke	13,8	19,8	17,3
Hvor ofte er du ude i frikvartererne? (Rudersdal/Albertslund)			
I de fleste frikvarterer	6,8	6,8	6,8
Sjældent/aldrig	17,6	20,3	19,2

Tre grupper

Analyserne viser, at man kan opdele børnene og de unge i tre grupper, der repræsenterer hver sin yderlighed i forhold til børn og unges idrætsdeltagelse. Den første er en lille gruppe, der har stor risiko for ikke at deltage i idræts- og motionsaktiviteter. I denne gruppe er der et forholdsvis stort antal piger i 9. klasse med indvandrerbaggrund.

Den anden gruppe er også en risikogruppe, om end risikoen er mindre end i den første, men denne gruppe er til gengæld noget større. Det drejer sig om storby-piger i 9. klasse, som her er defineret som piger fra Albertslund og København.

I den sidste gruppe er sandsynligheden for, at man deltager i idræt og andre fysiske aktiviteter meget stor. Det drejer sig om børn og unge, hvor begge forældre er født i Danmark, begge har et job, og hvor mindst én af forældrene er idrætsaktiv – altså en ressourcestærk gruppe med interesse for idræt.

Opdelingen i de tre grupper er gjort for at vise, hvor stor forskel der er på adfærd og holdning i en gruppe, der ikke er ressourcestærk, hvad idrætsaktiviteter angår, sammenlignet med andre børn og unge. Højrisikogruppen udgør en meget lille del af de unge i Danmark, men i denne gruppe er der stor risiko for, at børnene og de unge er inaktive. Det betyder, at en indsats i denne gruppe er vigtig, men det betyder også, at en meget stor indsats for at få flere i denne gruppe til at være fysisk aktiv primært er af betydning for den enkelte pige i gruppen, mens det vil være vanskeligt at se i et landsdækkende folkesundhedsmæssigt perspektiv.

Vi har valgt også at vise profilen for gruppen af 'bypiger i 9. klasse', fordi denne gruppe udgør en større del af danske unge og er mere uhomogen. Selvom pigerne i denne gruppe har en lavere relativ risiko for at være fysisk inaktiv i sammenligning med ovennævnte højrisikogruppe af unge piger med indvandrerbaggrund, kan man opnå en større folkesundhedsmæssig effekt ved at påvirke denne gruppe i en mere aktiv retning.

Endelig har vi valgt at sammenligne disse to risikogrupper med den gruppe, man kunne kalde 'mainstream børn og unge', dvs. børn og unge med danske forældre i job, og hvor mindst én af forældrene er idrætsaktiv, for at vise, hvor store forskellene er i idrætsdeltagelsen mellem den ressourcestærke gruppe og de to risikogrupper.

Analysen kan dog ikke sige noget om, hvorvidt en strategi, der retter sig mod højrisikogrupper, er mere effektiv end en massestrategi, der retter sig mod større grupper. Formålet har alene været at pege på forskellige gruppers profiler og derved lede tankerne hen på nødvendigheden af at bruge alle de indsatsmuligheder, man råder over i forhold til at aktivere alle danske børn og unge.

Som det fremgår af tabel 13 er der mere end dobbelt så mange i 'ressourcegruppen' sammenlignet med gruppen af piger med indvandrerbaggrund, der 'går til idræt', dvs. deltager i mindst én idrætsaktivitet i organiseret regi, og næsten tre gange så mange går til idræt i en forening. Pigerne i 9. klasse i storbyen (København og Albertslund) ligger generelt tættere på indvandrepigerne end på de unge fra 'ressourcegruppen'. Naturligt sammenhængende med dette er andelen, som cykler til og fra træning, også næsten tre gange så stor i 'ressourcegruppen' end i gruppen af piger med indvandrerbaggrund. Til gengæld er der kun mindre forskelle mellem grupperne på andelen, som i løbet af ugen, før spørgeskemaet blev besvaret, havde deltaget i mindst én selvorganiseret fysisk aktivitet. Men vi ved ikke, hvor meget tid børnene og de unge har brugt på selvorganiseret fysisk aktivitet, og det er tænkeligt, at der er større forskelle på dette. Det er ganske interessant, at andelen af piger med indvandrerbaggrund, der går til svømning, er lige så stor som andelen, der går til svømning i 'ressourcegruppen' og større end i gruppen af storbypiger. Det er overraskende, fordi det ofte fremhæves, at store teenagepiger af muslimsk herkomst ikke kan svømme på de præmisser, der tilbydes i svømmeclubberne. Man skal dog her være

Højrisikogruppen udgør en meget lille del af de unge i Danmark, men i denne gruppe er der stor risiko for, at børnene og de unge er inaktive.

Tabel 13. Profil af tre forskellige grupper af børn og unge (andel i procent af hver gruppe).

	9. klasse piger med indvandrerbaggrund	9. klasse piger fra Albertslund eller København (city-girls)	Begge forældre født i Danmark og er i job, og mindst én af forældrene dyrker idræt (både drenge og piger og 5. og 9.klasse)
'Går til idræt' – organiseret	39,8	49,8	84,1
Dyrker idræt i forening / klub	25,2	32,9	73,3
Dyrker hold boldsport i klub	11,2	13,3	35,3
Spiller fodbold	11,2	9,1	28,7
Svømmer	12,6	7,2	13,2
Dyrker kampsport	2,4	3,0	4,6
Kan godt lide idrætsundervisningen (kun København) ²³	31,7	26,9	49,6
Cykler til og fra træning ²⁴	16,0	32,3	58,8
Har været fysisk aktiv på egen hånd inden for seneste uge	76,1	83,2	91,6

opmærksom på, at vi ikke i denne analyse kan skelne mellem de lande, familierne stammer fra. En del af de børn, der har indvandrerforældre, er således børn af svenskere, nordmænd, vesteuropæere, amerikanere mm, hvor traditionen for at svømme er mere udbredt.

Opsamling

Analysen giver belæg for, at der er risikogrupper for stillesiddende fritid blandt børn og unge i Danmark. Pigerne udgør en særlig risikogruppe og især piger i storbyer og

piger med anden etnisk baggrund. Der er en markant øgning i andelen af 9. classes piger, der er stillesiddende, sammenlignet med 5. klasse. Selv med en stram definition på 'stillesiddende', hvor man angiver ikke at have deltaget i én eneste selvorganiseret fysisk aktivitet inden for den seneste uge, finder vi, at op mod hver sjette pige og hver tiende dreng i 9. klasse er stillesiddende, og derfor må man forvente, at en langt større andel ikke følger anbefalingerne om 1-1½ times aktivitet om dagen.

Foto: Polfoto/Diamond Mitch

Kapitel 7. Konklusion og perspektivering

- Idrætsdeltagelsen blandt 5. og 9.klasser i Danmark er fortsat meget høj.
- I nogle kommuner er næsten 90 pct., mens det i andre kun er ca. 60 pct.
- Blandt pigerne falder idrætsdeltagelsen markant mellem 5. og 9. klassetrin.
- Forældres idrætsvaner er af stor betydning for børn og unges idrætsvaner.
- Etniske forskelle ses udelukkende for pigernes vedkommende.
- Hverken køn, alder, etnicitet, sociale forhold eller forældrenes egne idrætsvaner kan i sig selv forklare de markante forskelle i idrætsdeltagelse mellem kommuner.
- Der er markante aldersmæssige, kønsmæssige og etniske forskelle, i hvilke idrætsgrene der vælges, ligesom der er markante forskelle mellem kommunerne.
- De klassiske sportsgrene som fodbold og håndbold er stadig de mest udbredte: Fodbold blandt drengene og håndbold blandt pigerne.
- Gruppen af piger i 9.klasse af anden etnisk baggrund udgør sammen med andre storbypiger en særlig risikogruppe for inaktivitet.

Der er kamp om børnenes tid. Mange bruger tiden på stillesiddende aktiviteter som musik, tegning, læsning, fjernsyns- og computeraktiviteter, biografure og ikke mindst skolen og lektier. Alt sammen legitime aktiviteter, der imidlertid er

kendetegnet ved, at børnene sidder stille det meste af tiden. Den fysiske inaktive livsstil er en snigende følge af den samfundsmæssige udvikling. Vi vil her pege på tre forhold, som har ændret på barnelivet og den fysiske aktivitets rolle deri.

Det første er barndommens institutionalisering. I dag tilbringer børn og unge en meget større del af deres tid i daginstitutioner, skoler og fritidsinstitutioner (inklusive foreninger og kommercielle fritidstilbud), end børn gjorde tidligere. Som en konsekvens deraf er børns liv – og derunder også deres fysiske aktivitet – gået fra at være uformelt og spontant til at være organiseret og planlagt og i vid udstrækning bestemt af, hvad de voksne synes, at børnene skal bruge deres tid til. Denne institutionalisering og voksenstyring sætter således rammerne for børns idræt og bevægelse. Den anden tendens er den øgede teknologisering af samfundet, som både har betydet, at børn transporteres mere i bil og kollektive transportformer, og at en voksende del af deres tid bruges på elektroniske medier som tv, video, computer og mobiltelefon. Nogle studier har vist en negativ sammenhæng mellem det at bruge tiden på sådanne aktiviteter og det at være fysisk aktiv – jo mere stillesiddende, jo mindre fysisk aktiv (7). Andre studier har dog ikke kunnet bekræfte den udbredte forestilling om, at fysisk inaktivitet hænger sammen med højt forbrug af nye digitale medier, men snarere vist en svag tendens til det omvendte. At aktiv brug af de nye medier korrelerer positivt med det at være ude

Institutionaliseringen, teknologiseringen og det øgede fokus på boglige kvalifikationer har efter alt at dømme indskrænket den tid og de 'rum', der er til børns fysiske udfoldelser.

at lege og at deltage i foreningsaktiviteter (18). Den tredje ændring er det øgede fokus på formelle boglige kvalifikationer, blandt andet afledt af danske børns placeringer under forventningen i internationale sammenligninger som f.eks. PISA undersøgelserne. Der fokuseres derfor i dag mere på tidlig læseindlæring, mere matematik og generelt flere boglige kvalifikationer.

Institutionaliseringen, teknologiseringen og det øgede fokus på boglige kvalifikationer har efter alt at dømme indskrænket den tid og de 'rum', der er til børns fysiske udfoldelser. Analyser hævder, at kombinationen af disse ændringer har trukket børnene væk fra den spontane, selvorganiserede og ikke mindst selvskabte leg; at børn i højere grad er sammen inde i stedet for ude; at de nære kammeratskabsrelationer er mindre knyttet til det nære boligområde; og at børnene leger i mindre grupper, der ofte består af jævnaldrende, hvor børnene tidligere ofte legede lokalt på tværs af alder (19).

Der er desværre meget lidt faktuel viden om denne forandring i børnenes idræt og fysiske aktivitet gennem de seneste årtier, og der findes ikke gode data, der kan belyse det. Denne analyse er derfor afgrænset til at belyse forskellene i idrætsdeltagelsen mellem fire kommuner og derunder at indkredse, hvilke faktorer der har betydning for, om børnene går til idræt. Undersøgelsen viser, at på tværs af de fire kommuner går næsten otte ud af ti børn på 5. klassetrin og seks ud af ti på 9. klassetrin til idræt. Der findes ikke gode internationale undersøgelser af børns idrætsdeltagelse, men sammenligninger med tallene fra undersøgelser i andre europæiske lande tyder på, at børn i Danmark hører til blandt de mest aktive, hvad angår deltagelse i organiseret idræt (20). I mange år voksede idrætsdeltagelsen, men de seneste undersøgelser tyder på, at det nu er vendt for de ældste børns vedkommende (10).

Forklaringer på de kommunale forskelle i idrætsdeltagelsen

Der er dog store forskelle mellem kommunerne. På 5. klassetrin finder

vi en næsten lige høj idrætsdeltagelse, ni ud af ti børn, i Rudersdal, Fredericia og Albertslund, mens Københavns Kommune halter noget bagefter, idet det kun er syv ud af ti børn på dette klassetrin, der går til idræt. På 9. klassetrin er deltagelsesniveauet også højest i de tre førstnævnte kommuner, men de idrætsaktives andel er mellem 10 og 15 pct. lavere end på 5. klassetrin. I Rudersdal, Albertslund og København er idrætsdeltagelsen på begge klassetrin markant højere blandt drengene end blandt pigerne, men dette gælder ikke i Fredericia, hvor deltagelsesniveauet er tilnærmelsesvist ens mellem de to køn.

Denne forskel mellem kommunerne kan – teoretisk set – tilskrives to forhold. For det første kan det skyldes, at børns deltagelse i idræt hænger sammen med, hvilke forældre de har, og da der er stor forskel på befolknings-sammensætningen mellem de fire kommuner, kan dette være forklaringen på forskellene. For det andet kan det skyldes forskelle mellem kommunerne på de muligheder børn og unge har for at gå til idræt, dvs. forskelle på de tilgængelige aktivitetstilbud og faciliteter til de forskellige idrætsformer. Analysen viser, at begge faktorer spiller en rolle.

Forældrenes baggrund og interesse har stor indvirkning på børnenes idrætsdeltagelse, men der er forskelle på, hvilken side af forældrenes baggrund der har betydning for henholdsvis drengenes og pigernes deltagelse og på deltagelsen i forskellige idrætsformer. Den vigtigste 'forældrefaktor' er forældrenes egen idrætsinteresse, dvs. om de selv dyrker idræt, og her er det især faderens idrætsdeltagelse, der har betydning for, at barnet går til idræt. Hvis mor og far dyrker idræt, er chancen for, at barnet også gør det, betydeligt større, end hvis forældrene ikke dyrker idræt. Der er dog meget stor forskel på dette mellem de forskellige idrætsgrene, og noget tyder på, at fodbold går i arv fra far til søn, mens håndbold går i arv fra mor til datter. Det har derimod ingen væsentlig eller signifikant betydning for deltagelsen i kampsport og ridning.

Forældrenes etniske herkomst spiller også en rolle, men primært for pigerne, mens det betyder mindre i forhold til drengene. Den etniske herkomst har især indvirkning på deltagelsen i fodbold og kampsport (større sandsynlighed, hvis forældrene er født i et andet land end Danmark) samt håndbold, ridning og ketcher-sport (mindre sandsynlig deltagelse hvis forældrene er født i et andet land end Danmark), mens det ikke spiller en rolle for rekrutteringen til svømning og 'gymnastik, aerobic og dans'. For boldsports vedkommende er der en markant forskel mellem drengene og pigerne, idet det i langt højere grad er indvandrerdrengene end indvandrepigerne, der dyrker boldspil.

Forældrenes socioøkonomiske situation, her alene belyst ud fra, om forældrene har et job, har også en selvstændig betydning for idrætsdeltagelsen, men især for pigernes deltagelse. Endelig har det også indvirkning på deltagelsen i organiseret idræt, om børnene bor sammen med begge forældre, eller om de kun bor sammen med én af forældrene. Der er således signifikant færre blandt skilsmissebørnene, der dyrker håndbold og ketchersport, mens der er en del flere blandt skilsmissebørnene, der dyrker kampsport.

Analysen påviser altså en stærk sammenhæng mellem karakteristika ved forældrene og deres børns idrætsdeltagelse. Data fra undersøgelserne giver imidlertid ikke mulighed for at belyse årsagerne til denne sammenhæng. En mulig forklaring er, at forældrenes interesse for og erfaring med idræt smitter af på børnene, så børnene oplever det som en norm, at man skal gå til idræt og derved får lyst til at gå til fodbold, dans, ridning mv. Det kan imidlertid også hænge sammen med, at nogle familier ikke har det nødvendige 'overskud' i økonomisk, social og uddannelsesmæssig forstand til at støtte deres børns idrætsdeltagelse.

Da befolkningssammensætningen som nævnt varierer mellem de fire kommuner, kunne det være forklaringen på de fundne forskelle mellem kommunerne. Det forklarer også noget af forskellen, men langt

fra det hele. Der er altså andre sider ved kommunen, som har betydning for, hvor mange børn der går til idræt. Tager vi højde for forskellene i befolkningssammensætningen, viser analysen, at kommunen har en selvstændig betydning for deltagelsen i alle de undersøgte idrætsgrene med undtagelse af kampsport. Analysen kan imidlertid ikke fortælle, hvilke forhold ved kommunen der kan være forklaringen derpå. Vi skal her præsentere tre tænkelige forklaringer.

Den første forklaring er, at det i mindre grad er en norm blandt børnene i København end i de andre kommuner at gå til idræt. Børn er meget påvirket af, hvad kammeraterne gør, og spejler sig så at sige i, hvad de ser, de andre gør. Det er derfor selvforstærkende, hvis relativt få i en klasse går til idræt, eller mange holder op.

Den anden tænkelige forklaring er, at foreningsdækningen er ringere i København, samtidig med at mulighederne for at gå til idræt er dårligere i København end i de tre andre kommuner. En sammenligning viser, at facilitetsdækningen er betydeligt dårligere, og det samme gælder antallet af idrætsforeninger i forhold til indbyggertallet. Derfor er der efter alt at dømme relativt færre idrætstilbud til børn og unge i København end i Rudersdal, Albertslund og Fredericia. Denne udlægning bestyrkes af sammenligningen af deltagelsen i en række idrætsgrene. Der er således meget færre piger i København end i de andre tre kommuner, der går til gymnastik og ridning, og det synes at hænge sammen med, at der er meget færre steder i København, hvor børn kan gå til disse to aktiviteter. Ligeledes er der meget færre piger, der går til håndbold, hvilket kan skyldes meget mindre halkapacitet og meget færre drenge, der går til fodbold, som kan hænge sammen med, at dækningen af boldbaner (pr. indbygger) er fire gange så god i Albertslund, tre gange så god i Fredericia og dobbelt så god i Rudersdal end i København.

Endelig kan det også spille ind, at der i København er flere alternative kultur- og fritidsmuligheder, som idrætstilbuddene må konkurrere

Analysen påviser altså en stærk sammenhæng mellem karakteristika ved forældrene og deres børns idrætsdeltagelse.

med. Undersøgelserne i de fire kommuner indeholdt næsten identiske spørgsmål vedr. deltagelse i andre fritids- og kulturaktiviteter. En sammenligning viser, at på næsten alle de aktiviteter, der blev spurgt om, er der færre børn og unge i Fredericia end i Albertslund og København, som deltager i disse aktiviteter. Der er relativt færre, der går i biografen, går i teater (kun på 5. klassesettrin), går til koncert, kommer på biblioteket (gælder kun 9. klassesettrin), går på computercafé og kommer på en kommunal fritidsinstitution (SFO og fritidsklub). Det kunne tyde på en sammenhæng mellem høj idrætsdeltagelse og lav deltagelse i andre kultur- og fritidsdeltagelse. Det er imidlertid i Albertslund, at deltagelsen i andre fritids- og kulturaktiviteter er størst, og her finder vi næsten samme idrætsdeltagelse som i Fredericia, og for næsten alle fritids- og kulturaktiviteterne gælder det, at børn, der ofte deltager i aktiviteten, i højere grad går til idræt end børn og unge, der aldrig går til den pågældende kultur- og fritidsaktivitet. Der synes altså ikke at være et større udbud af kultur- og fritidsaktiviteter i København, der kan forklare, at færre børn og unge går til idræt.

To mulige strategier til øget idrætsdeltagelse

Analysen indikerer, at børns idrætsdeltagelse kan øges ved en kombination af to strategier. For det første skal indsatsen for at få børn til at gå til idræt målrettes mod de grupper, som deltager mindst i idræt og er mindst fysisk aktive.

Analysen viser, at der er store forskelle på aktivitetsniveauet mellem de mest aktive og de mindst aktive. De mest aktive – som omfatter de fleste børn – er karakteriseret ved, at begge forældre er født i Danmark, begge har et job, og mindst én af forældrene er idrætsaktiv – altså børn med ressourcestærke forældre, der selv dyrker idræt. I den anden gruppe, som vi her vil benævne som 'risikogruppe', er der forholdsvis mange, som ikke er fysisk aktive. Det drejer sig om storbypiger i 9. klasse.

Den sidste gruppe er en egentlig 'højrisikogruppe', hvoraf hovedpar-

ten ikke går til organiseret idræt, og mange heller ikke deltager i selvorganiserede fysiske aktiviteter. Denne gruppe består af piger i 9. klasse med indvandrerbaggrund. Mellem den første og den sidste gruppe er der stor forskel på andelen, som går til idræt eller på anden måde er fysisk aktiv. I den stærke 'ressourcegruppe' er andelen, som går til idræt, dobbelt så stor, og andelen som går til idræt i en forening tre gange så stor som i højrisikogruppen, mens forskellen på andelen, der deltager i selvorganiseret idræt og fysisk aktivitet, er noget mindre. Det er altså teenagepiger, og der i blandt især piger med indvandrerbaggrund, som der skal gøres en særlig indsats for at få til at dyrke idræt og motion.

Den anden strategi går ud på at gøre det lettere for børn og unge at dyrke idræt og være fysisk aktiv. Indtil en vis alder vil børn normalt helt af sig selv bevæge sig, hvis man ikke forhindrer dem i det. Den naturlige kropslige leg trappes for pigernes vedkommende noget ned i 4. til 5. klasse og for drengene lidt senere. Herefter er de aktiviteter, børnene er sammen om, i stigende grad verbale, sociale og stillesiddende. Det betyder ikke, at unge generelt hader at bevæge sig. Hvis tiden, rammerne og situationen er til det, kan en bold eller en danse-cd få sveden frem og pulsen op hos langt de fleste unge. I det moderne samfund er det inaktive livsstilsvalg imidlertid blevet det lette og derfor ofte naturlige valg. En inaktiv livsstil er som hovedregel ikke et bevidst tilvalg, men snarere en livsstil, der kommer af sig selv. Det kan de voksne gøre noget ved, hvis de er bevidste om det, og tilvælger et aktivt hverdagsliv; dyrker motion, tager cyklen i stedet for bilen osv. Anderledes er det for børnene. De vil sjældent begynde at spille fodbold eller tage cyklen til skolen for at være fysisk aktive. De gør det, fordi det er sjovt og let. Derfor skal det tilrettelægges således, at den fysisk aktive hverdag bliver det lette og sjove valg. Det kan fremmes på tre måder.

- For det første ved at idræt og fysisk aktivitet kommer til at udgøre en større del af tiden i de arenaer,

Det omgivende miljø, såvel de fysiske rammer, det sociale og organisatoriske miljø som det normsættende samfund skal fokusere på at øge mulighederne for, at børn bevæger sig.

hvor børnene og de unge tilbringer det meste af dagligdagen – i hjemmet, skolen og fritidsinstitutionen.

- For det andet skal der overalt være gode muligheder for, at børn kan gå til de idrætsaktiviteter, de foretrækker. Analysen tyder på, at en del af forklaringen på, at børn i København dyrker mindre idræt end i Albertslund, hænger sammen med, at der ganske enkelt er meget ringere mulighed for at gå til de store idrætsgrene i København. Både fordi der ikke er faciliteter og baner dertil, og fordi der ikke findes tilstrækkeligt med foreningstilbud for børnene.
- For det tredje skal boligområderne være mere idræts- og bevægelsesvenlige. Gode muligheder kan stimulere den 'naturlige' lyst til bevægelse, mens bevægelseshæmmende omgivelser meget let kan flytte børnene og de unge over til de mange konkurrerende stillesiddende aktiviteter. Det gælder de fysiske omgivelser som sikre skoleveje, der motiverer til selvtransport, sjove og udfordrende skolegårde, inspirerende idræts-

legepladser, beskyttede asfalterede arealer til rulleskøjteløb og basketball samt grønne områder til boldspil.

I en tidsalder, hvor præstationer på det boglige område skattes højt, hvor teknologien muliggør passivitet over hele linjen og hvor afstandene til skoler, fritidsfaciliteter og institutioner ofte er meget store, er det vigtigt, at børn får indlært en livsstil, hvor bevægelse i hverdagen er en naturlig og vellidt del af det at være barn og ung. Det omgivende miljø, såvel de fysiske rammer, det sociale og organisatoriske miljø som det normsættende samfund skal fokusere på at øge mulighederne for, at børn bevæger sig. Bevægende leg, sjov og ballade kan med succes suppleres med passiv strukturel bevægelsesfremme, hvor børnene end ikke opdager, at de bevæger sig: 'skoletimer med gang i', 'aktiv transport', 'naturen som undervisningsrum' og meget andet. En måde at tænke hverdagen mere aktivt, der kan være med til at sætte den gode bund af hverdagsaktivitet, der får børn og unge til, uden problemer, at opfylde de anbefalede 1-1½ times fysiske aktivitet om dagen.

Noter

- 1 Argumentationen er inspireret af en artikel af Per Fibæk Laursen om faget idræts berettigelse i folkeskolen (9).
- 2 Opgørelsesmetoderne er lidt forskellige i de to undersøgelser, og derfor har den reelle stigning givetvis ikke været helt så stor.
- 3 Børnene har svaret på, hvor meget tid de bruger dagligt på at cykle, gå, lege, dyrke sport mv. Børnene har sat kryds ved fast svarkategorier: 'Mindre end 1 time', 'Ca. en time' og 'mere end 1 time'.
- 4 Undersøgelsen i Rudersdal Kommune og Københavns Kommune blev gennemført ved, at børnene udfyldte et papirspørgeskema, mens børnene i Albertslund Kommune og Fredericia Kommune besvarede spørgeskemaet på en computer på skolen (elektronisk spørgeskema).
- 5 Undersøgelsen i Rudersdal Kommune blev gennemført i Søllerød Kommune og Birkerød Kommune få måneder før de to kommuner blev sammensluttet til Rudersdal Kommune.
- 6 For hver undersøgelse i de fire kommuner foreligger en rapport: Knud Larsen og Bjarne Ibsen (2006): Skolebørns deltagelse i idræt og andre fysiske aktiviteter i Rudersdal, Birkerød og Søllerød Kommune.
Bjarne Ibsen og Jan Toftegaard Støckel (2007): Børns idrætsdeltagelse i Albertslund Kommune. Albertslund Kommune.
Bjarne Ibsen (2007): Børns idrætsdeltagelse i Københavns Kommune 2007. MOVEMENTS 2007: 1. Syddansk Universitet, Institut for Idræt og Biomekanik.
Bjarne Ibsen og Jan Toftegaard Støckel (2008): Børn og unges deltagelse i idræt i Fredericia Kommune. Dokumentationsrapport. Fredericia Kommune.
- 7 Spørgsmålet er stillet lidt forskelligt i de fire undersøgelser. 'Spejder', der på linje med 'rollespil' ligger i periferien af, hvad man normalt forbinder med idræt, indgår for eksempel ikke i alle undersøgelser. Ud fra en 'bevægelsessynsvinkel' må man gå ud fra, at såvel spejder som rollespil bidrager med forskellige former for bevægelse, der alt i alt brænder lige så meget energi af som andre mere traditionelle idrætsformer. Trods dette har vi valgt ikke at opfatte 'spejder' og 'rollespil' som 'at gå til idræt', men udelukkende at inddrage mere traditionelle idrætsformer.
- 8 København (2007), Rudersdal (2005), Albertslund (2006) og Fredericia (2007).
- 9 Når vi ser på totaltallene er det vigtigt at holde sig for øje, at det ikke er landsdækkende tal.
- 10 Da det er en tværsnitsundersøgelse målt på samme tid, er det ikke et egentlig frafald, men snarere forskellen mellem 5. og 9. klassetrin. I to undersøgelser fra København 2003 og 2007 (hvor 5. klasserne i 2003 er blevet 9. klasser i 2007) findes et tilsvarende fald.
- 11 De børn, der har angivet urealistisk mange aktiviteter (5+), er ikke sorteret fra. Det drejer sig om under 3 pct. af dem, der dyrker idræt – i alle analyser sorterer de som "dyrker idræt: "Ja".
- 12 Her defineret som at begge forældre er født uden for Danmark
- 13 Antallet af børn tilhørende denne gruppe er dog lille, og derfor er der stor statistisk usikkerhed forbundet med tolkningerne.
- 14 Forældrenes egen idrætsudøvelse kunne principielt være afstedkommet af barnets idrætsdeltagelse. Fx er der basketballklubber og håndboldklubber, der arrangerer 'forældrebasket' hhv. 'forældre-håndbold', således at forældrene selv kan motionere i forbindelse med, at de alligevel er i hallen med deres børn. Vi går dog ud fra, at det for langt de fleste går den anden vej – forældrenes idrætsinteresse kommer før børnenes.
- 15 Cellerne bliver dog meget tynde, dvs. med meget få deltager i hver gruppe, hvilket gør usikkerheden ved sammenligning mellem de forskellige grupper større.
- 16 Man kan kun indirekte sige, at der er tale om et frafald i traditionel

forstand, da det ikke er de samme elever, man har spurgt, men elever i 5. og 9. klasse målt på samme tid. Der er dog stor sandsynlighed for, at resultatet ville ligne dette, hvis man fulgte en 5. klasse op til 9. klasse og undersøgte idrætsdeltagelsen efter fire år.

- 17 For hold-boldsport er det udelukkende dem, der dyrker dette i en idrætsklub, der er taget med i denne analyse.
- 18 For de to andre grupper a) gymnastik, aerobic og dans, og b) tennis, badminton og bordtennis er det alle organiseringsformer, der er inddraget, idet disse idrætsgrene ofte dyrkes uden for idrætsklub.
- 19 Baseret på en stikprøve der inkluderer 5. og 9. klasses elever i alle fire kommuner.
- 20 Børnene og de unge kunne svare på, om de inden for 'den seneste uge', 'mere end en uge siden', 'mere end en måned siden' eller

'aldrig' har foretaget sig én af følgende aktiviteter: Spillet fodbold; spillet basketball; spillet rundbold eller andet slagspil; spillet tennis eller badminton; spillet bordtennis; løbet på rulleskøjter/inliners/skateboard; løbet på løbehjul, cyklet på BMX; Leget fangeleg, sjippet, hoppet i elastik, hinkerude eller lignende; været i svømmehal eller badeland; været på legeplads; cyklet en tur på veje/stier, i skoven eller til stranden; løbet på isskøjter; været ude i naturen; deltaget i rollespil; gået tur med min familie; eller cyklet med min familie.

- 21 Under 5 respondenter i kategorien.
- 22 Spørgsmålet er kun stillet i København, og derfor er procentandelen taget af københavnske børn og unge.
- 23 Andelen af samtlige børn. De, der ikke dyrker sport, er defineret til ikke at cykle til træning.

Litteratur

- (1) Andersen LB, Haraldsdottir J. Tracking of cardiovascular disease risk factors including maximal oxygen uptake and physical activity from late teenage to adulthood. An 8-year follow-up study. *J Intern Med* 1993 Sep;234(3):309-15.
- (2) Andersen LB, Froberg K, Grønfeldt V, Nielsen G, Eiberg S, Rønholt H, et al. Sundhedsmæssige aspekter af fysisk aktivitet hos børn - et treårigt forsøg i to kommuner ved København: Ballerup og Tårnby. København: Sundhedsstyrelsen; 2006.
- (3) Klarlund Pedersen B. Børn og motion. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busk; 2005.
- (4) Andersen LB, Sardinha LB, Froberg K, Riddoch CJ, Page AS, Anderssen SA. Fitness, fatness and clustering of cardiovascular risk factors in children from Denmark, Estonia and Portugal: The European Youth Heart Study. *Int J Pediatr Obes* 2008;3 Suppl 1:58-66.
- (5) Froberg K, Andersen LB. Mini review: physical activity and fitness and its relations to cardiovascular disease risk factors in children. *Int J Obes (Lond)* 2005 Sep;29 Suppl 2:S34-S39.
- (6) Nielsen GA, Andersen LB. The association between high blood pressure, physical fitness, and body mass index in adolescents. *Prev Med* 2003 Feb;36(2):229-34.
- (7) Sundhedsstyrelsen. Undersøgelse af 11-15 åriges livsstil og sundhedsvaner 1997-2006. 1-64. 25-2-2008.
Ref Type: Serial (Book, Monograph)
- (8) Ibsen B, Ottesen L. Børn idræt og hverdagsliv - i tal og tale. København: Institut for Idræt, Københavns Universitet; 2000.
- (9) Lauersen PF, Vogensen N. Sondringer i idrætsfagligheden - blindgyder og udveje. *Uddannelse* 6/2000. 2000. Undervisningsministeriet.
Ref Type: Magazine Article
- (10) Pilgaard M. Danskernes motions- og sportsvaner 2007 - nøgletal og tendenser. København: Idrættens Analyse Institut; 2008.
- (11) Bille T, Fridberg T, Storgaard S, Wulff E. Danskernes kultur og fritidsaktiviteter 2004 - med udviklingslinier tilbage til 1964. København: AKF; 2005.
- (12) Wedderkopp N, Froberg K, Hansen HS, Andersen LB. Secular trends in physical fitness and obesity in Danish 9-year-old girls and boys: Odense School Child Study and Danish substudy of the European Youth Heart Study. *Scand J Med Sci Sports* 2004 Jun;14(3):150-5.
- (13) Larsen K. Børns idrætsdeltagelse 1987-1998. I Kulturministeriet: Børn og unge i bevægelse. København: Kulturministeriet; 2004.
- (14) Larsen K. Den tredje bølge. [8], 1-69. 1-11-2003. Lokale og Anlægsfonden. Lokale og Anlægsfondens skriferække.
Ref Type: Serial (Book, Monograph)

- (15) Ibsen B. Børns idrætsdeltagelse i Københavns Kommune 2007. Odense: Institut for Idræt og Biomekanik. Syddansk Universitet.; 2007. Report No.: 1.
- (16) Bakken Ulseth A-L. Mellom tradisjon og nydannelse. Analyser av fysisk aktivitet blant voksne i Norge. Oslo: Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.; 2008.
- (17) Toftegaard JS. Parallel leg eller integreret leg. Partnerskab om børn, leg og bevægelse-. Institut for Idræt og Biomekanik. Syddansk Universitet.; 2008. Report No.: 2.
- (18) Endestad T, Brandtzæg PB, Heim J, Torgensen L, Kåre BH. En digital barndom? En spørreundersøkelse om barns bruk af medieteknologi. [1]. 2004. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport.
Ref Type: Serial (Book, Monograph)
- (19) Jessen C, Balslev Nielsen C. Børnekultur, leg, læring og interaktive medier. www.carsten-jessen.dk/LegOgInteraktiveMedier.pdf.; 2008.
- (20) De Knop P, Engström LM, Skirstad MR, Weiss MR. World wide trends in youth sports. In: De Knop P, Engström LM, Skirstad MR, Weiss MR, editors. World Wide Trends in Youth Sports. Human Kinetics; 1996. p. 1-311.

Bilag 1. Sammenhæng mellem socioøkonomiske og demografiske forhold og forskellige idrætsgrene – odds ratio (95 % konfidensinterval).

Uafhængige variable		Fodbold	Håndbold	Svømning	Kampsport	Ridning*	Holdboldsport	Gymnastik, dans, aerobic	Badminton, tennis, bordtennis
Kommune		OR (95CI)	OR (95CI)	OR (95CI)	OR (95CI)	OR (95CI)	OR (95CI)	OR (95CI)	OR (95CI)
	Rudersdal 2005	1	1	1	1	1	1	1	1
	Albertslund 2006	1,9 (1,6-2,4)***	ns	1,9 (1,5-2,5)***	ns	1,4(1,1-1,8)*	1,3 (1,1-1,5)***	2,9 (2,4-3,4)***	0,8 (0,6-0,9)**
	København 2007	ns	ns	ns	ns	0,6 (0,4-0,7)***	0,8 (7,3-1,0)*	0,7 (0,6-0,8)***	0,4 (0,3-0,5)***
	Fredericia 2007	1,4 (1,3-1,7)***	2,0 (1,7-2,5)***	1,8 (1,5-2,2)***	ns	ns	1,3 (1,1-1,5)***	1,2 (1,1-1,4)*	0,6 (0,5-0,7)***
Hvilket klassetrin?	5. klasse	1	1	1	1	1	1	1	1
	6. klasse	ns	ns	0,6 (0,5-0,8)***	ns	ns	ns	ns	ns
	7. klasse	0,7 (0,6-0,8)***	ns	0,5 (0,4-0,6)***	0,6 (0,4-0,9)**	0,7 (0,5-0,9)**	ns	0,8 (0,6-0,9)**	0,8 (0,7-1,0)*
	8. klasse	0,6 (0,5-0,8)***	ns	0,4 (0,3-0,5)***	0,7 (0,5-1,0)*	0,6 (0,5-0,8)***	0,7 (0,6-0,8)***	0,7 (0,5-0,8)***	0,7 (0,6-0,9)***
	9. klasse	0,5 (0,4-0,6)***	0,6 (0,5-0,8)***	0,3 (0,2-0,4)***	0,8 (0,6-1,0)*	0,6 (0,5-0,8)***	0,5 (0,5-0,6)***	0,6 (0,5-0,7)***	0,6 (0,5-0,7)***
Køn	Dreng	1	1	1	1	1	1	1	1
	Pige	0,23 (0,2-0,3)***	2,3 (1,9-2,7)***	ns	0,4 (0,3-0,5)***	9,4 (7,4-11,8)***	0,4 (0,37-44)***	3,9 (3,5-4,4)***	0,7 (0,6-0,8)***
Hvem bor du sammen med?	Hos mor og far	1	1	1	1	1	1	1	1
	Hos enten mor eller far	ns	0,7 (0,6-0,9)***	ns	1,3 (1,0-1,6)*	ns	0,8 (0,76-0,93)	ns	0,8 (0,7-0,9)
	Hos andre	ns	ns	ns	ns	ns	ns	2,0(1,1-3,9)*	ns
Hvor er dine forældre født?	Begge i DK	1	1	1	1	1	1	1	1
	Begge er født i et andet land	1,5 (1,3-1,7)***	0,6 (0,4-0,8)***	ns	1,5 (1,1-1,9)**	0,3 (0,2-0,4)***	1,3 (1,1-1,5)***	ns	0,7 (0,6-0,9)***
	Mor i DK, far i et andet land	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	0,8 (0,6-0,9)*
	Far i DK, mor i et andet land	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
Arbejder dine forældre?	Begge arbejder	1	1	1	1	1	1	1	1
	Min mor arbejder	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
	Min far arbejder	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns	ns
	Ingen har arbejde	ns	ns	ns	ns	ns	ns	0,6 (0,4-0,9)	ns
Dyrker din mor idræt?	Mor dyrker idræt	1	1	1	1	1	1	1	1
	Mor dyrker ikke idræt	0,9 (0,8-1,0)*	0,8 (0,6-0,9)**	0,6 (0,5-0,8)***	ns	ns	0,9 (0,8-1,0)**	0,7 (0,6-0,8)***	0,7 (0,6-0,8)***
	Ved ikke om mor dyrker idræt	ns	0,5 (0,3-0,8)**	ns	ns	1,4 (1,0-2,0)*	0,7 (0,6-1,0)*	ns	ns
Dyrker din far idræt?	Far dyrker idræt	1	1	1	1	1	1	1	1
	Far dyrker ikke idræt	0,7 (0,6-0,8)***	ns	0,8 (0,7-1,0)*	ns	ns	0,7 (0,6-0,8)***	0,8 (0,7-0,9)**	0,7 (0,6-0,8)***
	Ved ikke om far dyrker idræt	0,7 (0,5-0,9)***	ns	ns	ns	ns	0,7 (0,5-0,9)***	ns	ns

Signifikans: * = p<0,05, ** = p<0,01, *** = p<0,001

*For ridning gælder, at både i og udenfor klub er medtaget. For alle andre idrætsgrene er det udelukkende klubidræt, der er analyseret.

Tabellen viser, hvilke forhold der statistisk hænger sammen med deltagelsen i en række forskellige sportsgrene. Odds ratio (OR) angiver, hvor stor den øgede sandsynlighed er i forhold til referencegruppen. I tilfældet fodbold er der således næsten dobbelt så stor sandsynlighed for, at Albertslunds unge spiller fodbold sammenlignet med referencegruppen Rudersdal. I denne analyse er der statistisk taget højde for eventuelle forskelle i de øvrige variable i modellen. Tabellen viser fx, at der for alle sportsgrene er en meget mindre sandsynlighed for, at børn og unge i København deltager i sammenligning med referencen Rudersdal. I Fredericia er der en væsentlig øget sandsynlighed på nær ketchersport (badminton, tennis og bordtennis), hvor der kun er ca. halvt så stor sandsynlighed for, at Fredericias børn og unge deltager i sammenligning med Rudersdal, når der er taget højde for eventuelle forskelle i etnicitet, klassetrin, køn og familieforhold.

Det statistiske signifikansniveau er angivet ved en, to eller tre stjerner, som viser, hvor signifikante forskellene er statistisk set (* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$). Med signifikans menes, at sandsynligheden for at undergruppens (f.eks. Albertslunds unge) deltagelse i den bestemte idrætsgren sammenlignet med den referencegruppe, der er valgt (i dette tilfælde Rudersdal), med 95 procents sandsynlighed ikke kan tilskrives den tilfældige variation.

Hvis man læser kolonnerne ovenfra og nedefter, kan man få et overblik over, hvilke forhold der er af betydning for de enkelte sportsgrene. Fx for fodbold, hvor der er store geografiske forskelle. Albertslund har 1.9 og Fredericia 1.4 gange så hyppig deltagelse i forhold til referencen Rudersdal, mens det for ridning er lige modsat. Læser man derimod tabellen vandret i rækkerne, kan man se på de enkelte 'risikofaktorer' i relation til forskellige sportsgrene. Tabellen viser fx, at de forskelle, som vi fandt på idrætsdeltagelsen generelt i forhold til etniske baggrund (om de er født i et andet land end Danmark), varierer stærkt i forhold til, hvilken sportsgren der er tale om. Omvendt ser forældrenes egne idrætsvaner ud til konsekvent at have betydning, næsten uanset hvilken idrætsgren der er tale om. Her er det udelukkende kampsport, der ikke er påvirket af forældrenes egne idrætsvaner.

ISBN

978-87-92120-06-9